



Evaluatie inzet Nederlandse militairen 2014

Verantwoording van Nederlandse militaire bijdragen aan operaties, missies en samenwerkingsprogramma's

Datum	18 mei 2015
Status	Definitief

Afkortingen

ACOTA	African Contingency and Training Assistance
ATF	Air Task Force
CBMI	Capacity Building Mission in Iraq
CMF	Combined Maritime Force
EUBAM	European Union Border Assistance Mission
EUFOR	European Union Force
EULEX	European Union Rule of Law Mission
EUTM	European Union Training Mission
FRONTEX	Frontières Extérieures
ISAF	International Security Assistance Force
KFOR	Kosovo Force
MFO	Multinational Force and Observers
MINUSMA	Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali
NATOPS	Nationale Operaties
NS2AU	NATO Support to African Union
REFLECS3	Regional Fusion and Law Enforcement Center Safety and Security at Sea
RSM	Resolute Support Mission
SSD	Security Sector Development
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan
UNDOF	United Nations Disengagement Observer Force
UNMISS	United Nations Mission in South Sudan
UNTSO	United Nations Truce Supervision Organization
USCENTCOM	United States Central Command
USSC	United States Security Coordinator
VPD	Vessel Protection Detachment

Inhoud

Afkortingen	2
1 Inleiding	5
1.1 Beschouwen van inzet	5
1.2 Verantwoorden van inzet	6
1.3 Opbouw evaluatierapport	7
2 Patriot Deployment (zuid Turkije)	8
2.1 Politieke aspecten	8
2.2 Militaire aspecten	10
2.3 Resultaat	11
3 Strijd tegen ISIS (Irak)	12
3.1 Politieke aspecten	12
3.2 Militaire aspecten	13
3.3 Voortgang	15
4 Atalanta en Ocean Shield (oostkust Afrika)	16
4.1 Politieke aspecten	16
4.2 Militaire aspecten	18
4.3 Voortgang	20
5 ATF ISAF (Afghanistan)	21
5.1 Politieke aspecten	21
5.2 Militaire aspecten	22
5.3 Resultaat	24
6 Inzet van individuele Nederlandse militairen	25
6.1 Balkan	26
6.1.1 EUFOR Althea (Bosnië-Herzegovina)	27
6.1.2 KFOR (Kosovo)	27
6.1.3 EULEX (Kosovo)	28
6.1.4 Conclusie	28
6.2 Midden Oosten	29
6.2.1 UNTSO (Libanon en Golan)	29
6.2.2 UNDOF (Golan)	30
6.2.3 MFO (Sinai)	30
6.2.4 EUBAM (Rafah)	31
6.2.5 USSC (Jeruzalem en Ramallah)	31
6.2.6 Conclusie	32
6.3 Afrika en Azië	32
6.3.1 UNMISS (Zuid Sudan)	33
6.3.2 EUTM (Mali)	35
6.3.3 EUTM (Somalië)	36
6.3.4 EUCAP NESTOR (Seychellen)	37
6.3.5 REFLECS3 (Seychellen)	37
6.3.6 SSD (Burundi)	37

6.3.7	ACOTA (Burundi, Uganda, Burkino Faso)	38
6.3.8	UNAMA (Kabul)	39
6.3.9	Conclusie	39
6.4	Internationale hoofdkwartieren	40
7	Nationale inzet	41
7.1	Nationale Operaties (Koninkrijk der Nederlanden)	41
7.2	Nuclear Security Summit (Den Haag)	41
7.3	MH17 (Oekraïne)	42
7.4	Vessel Protection Detachements (oostkust Afrika)	43
7.5	Karel Doorman (westkust Afrika)	43
7.6	FRONTEX (buitengrenzen Schengengebied)	44
8	Slotbeschouwing	45
Bijlage 1	Juridische kaders	46

1 Inleiding

In het Toetsingskader is vastgelegd dat iedere derde woensdag in mei het parlement kan beschikken over een tussentijdse evaluatie van de lopende operaties waaraan Nederlandse militaire eenheden deelnemen, opgesteld onder verantwoordelijkheid van de ministers van Defensie en van Buitenlandse Zaken. Na beëindiging van de Nederlandse inzet wordt een eindevaluatie opgesteld waarin zowel de militaire als de politieke aspecten aan de orde komen.¹

In dit evaluatierapport staat de verantwoording van de inzet van Nederlandse militairen in 2014 centraal. Een eventuele inzet van civiele functionarissen is opgenomen in de reguliere verantwoording door het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Veiligheid & Justitie.

Naast de verantwoording van de inzet van Nederlandse militairen in operaties is in dit rapport ook de verantwoording van de inzet van Nederlandse militairen in missies en samenwerkingsprogramma's opgenomen.

De operaties en missies waarbinnen de Nederlandse militairen zijn ingezet, worden geëvalueerd door de internationale organisaties die hier leiding aan geven zoals de VN, NAVO en EU.

De tussentijdse evaluatie van de Nederlandse militaire inzet in MINUSMA (Mali) is separaat aan het parlement aangeboden. Inzet van Nederlandse militairen in operaties en missies die is gestart na 31 december 2014 zal worden opgenomen in de verantwoording over 2015.²

De financiële verantwoording is opgenomen in het jaarverslag van Defensie. De ontwikkelingen van de veiligheidssituatie in de verschillende regio's zijn opgenomen in het jaarverslag over 2014 van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. De verantwoording van Nederlandse militaire gezondheidszorg tijdens inzet is opgenomen in het jaarverslag over 2014 van de Inspectie Militaire Gezondheidszorg. Ook de Inspecteur Generaal van de Krijgsmacht bespreekt in het jaarverslag over 2014 de inzet van Nederlandse militairen.

1.1 **Beschouwen van inzet**

Binnen het ministerie van Defensie wordt de inzet van Nederlandse militairen in operaties, missies en samenwerkingsprogramma's op verschillende niveaus beschouwd:

Monitoren

Het monitoren van de inzet van Nederlandse militairen gebeurt door de Directie Operaties aan de hand van dagelijkse contacten met de ingezette functionarissen. Op werkniveau wordt hierbij intensief samengewerkt met andere betrokken ministeries

1 Toetsingskader 2014, pagina 4, punt 5.

2 In 2015 zijn gestart de Nederlandse militaire bijdragen aan RSM (Afghanistan), CBMI (Irak) en EUMAM CAR (Centraal Afrikaanse Republiek).

en op hoog ambtelijk niveau³ is er wekelijks overleg. Het monitoren heeft als doel indien nodig de uitvoering van de inzet van Nederlandse militairen tijdig bij te sturen.

Evalueren

Het evalueren van de inzet van Nederlandse militairen gebeurt door de Afdeling Evaluaties in nauwe samenwerking met andere betrokken ministeries. De afdeling staat geheel los van de lijn die verantwoordelijk is voor de planning, voorbereiding en uitvoering van de inzet van Nederlandse militairen maar heeft wel doorlopend toegang tot alle informatie en alle functionarissen. Het evalueren heeft als doel de inzet van Nederlandse militairen te verantwoorden.

Doorlichten

Het doorlichten van het beleid dat ten grondslag ligt aan de inzet van Nederlandse militairen gebeurt conform de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek⁴ door de Hoofddirectie Beleid. Deze beleidsdoorlichtingen worden begeleid door externe onafhankelijken en hebben als doel de inzet van Nederlandse militairen te beoordelen in termen van doeltreffendheid en doelmatigheid. Voorbeelden zijn de beleidsdoorlichting 'Nederlandse bijdrage aan ISAF 2006-2010' en de beleidsdoorlichting 'Bescherming kwetsbare scheepvaart nabij Somalië'.

1.2

Verantwoorden van inzet

De verantwoording van de inzet van Nederlandse militairen is gebaseerd op een vergelijking tussen de beoogde en de daadwerkelijke inzet van Nederlandse militairen.

Formuleren evaluatievragen

Nationale besluiten⁵ over de inzet van Nederlandse militairen worden als uitgangspunt voor de verantwoording genomen. Voor de verantwoording wordt gebruik gemaakt van relevante aandachtspunten uit het Toetsingskader.

Verzamelen van informatie

De Afdeling Evaluaties start met het verzamelen van informatie tijdens de eerste voorbereidingen van de inzet van Nederlandse militairen. Systematisch wordt gerubriceerde en niet-gerubriceerde informatie verzameld uit:

- Waarnemingen (bijwonen operationeel overleg tijdens planning en uitvoering, bijwonen dagelijkse/wekelijkse operationele besprekingen, brengen van werkbezoeken);
- Documenten (operationele documenten, *mission reviews*, resoluties, kamerbrieven);
- Rapportages (incidenteel, dagelijks, wekelijks, eindrapportages);
- Gesprekken (met ingezette Nederlandse sleutelfunctionarissen en met uitvoerings- en beleidsverantwoordelijken van de betrokken ministeries).

Analyseren van informatie

De informatie wordt gecontroleerd op actualiteit, juistheid en consistentie. De inzet van Nederlandse militairen vindt vrijwel altijd in breder internationaal verband plaats zodat de voortgang of het resultaat niet direct aan de Nederlandse bijdrage is te

³ De Stuurgroep Missies en Operaties (SMO) verzorgt de interdepartementale afstemming van militaire operaties en civiele missies.

⁴ Staatscourant, nr. 18352, d.d. 11 sep 2012.

⁵ Nationale besluiten over de inzet van Nederlandse militairen worden weergegeven in o.a. begrotingen, artikel-100 brieven, verslagen van ministeriële bijeenkomsten en overige kamerbrieven.

relateren en vaak niet is te meten.⁶ De analyse richt zich dan tot een kwalitatieve verantwoording van de activiteiten van de ingezette Nederlandse militairen. Daarnaast wordt gekeken of de inzet van Nederlandse militairen binnen de afgesproken juridische, financiële⁷ en personele kaders is gebleven.

Rapporteren

Zoals aangegeven in het Toetsingskader staat in het evaluatierapport de verantwoording van de inzet van Nederlandse militaire eenheden centraal. Daarnaast wordt ook een overzicht gegeven van de inzet van individuele Nederlandse militairen.

Het evaluatierapport heeft een multidisciplinair karakter. Bij de totstandkoming van het rapport worden diverse ministeries betrokken. De Afdeling Evaluaties voert hierbij de regie onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van de minister van Defensie en de minister van Buitenlandse Zaken.

1.3 Opbouw evaluatierapport

In de volgende hoofdstukken wordt per internationale operatie, waarin in 2014 Nederlandse militaire eenheden werden ingezet, een verantwoording gegeven. Bij twee operaties waar de inzet van Nederlandse militaire eenheden werd beëindigd, de PATRIOT eenheid in zuid Turkije en de F-16 eenheid in Afghanistan, is een eindevaluatie opgenomen. Daarna volgt een overzicht van de inzet van individuele Nederlandse militairen en van nationale inzet. Het laatste hoofdstuk is een slotbeschouwing met een algemene beoordeling van de Nederlandse bijdragen aan missies. In de bijlage zijn de juridische kaders opgenomen.

⁶ KST 29521, nr. 191, d.d. 9 jul 2012, pagina 3 en 4.

⁷ De financiële verantwoording is opgenomen in het jaarverslag van Defensie over 2014.

2 Patriot Deployment (zuid Turkije)

Sinds januari 2013 werd naar aanleiding van een verzoek van Turkije aan de NAVO een Nederlandse PATRIOT eenheid ingezet ter bescherming van de stad Adana tegen mogelijke aanvallen van ballistische raketten vanuit Syrië. Door deze inzet werd bijgedragen aan de-escalatie van de crisis langs de zuidoostelijke grens met Turkije en toonde Nederland bondgenootschappelijke solidariteit. Deze bijdrage was toegezegd tot eind januari 2015 en is daarna niet meer verlengd. De Kamer is over dit besluit geïnformeerd met de brief van 25 augustus 2014.⁸

2.1 Politieke aspecten

Ontwikkelingen

De impact van het conflict in Syrië op de regio is in de laatste periode van de Nederlandse inzet en na het beëindigen daarvan steeds verder toegenomen.⁹ Het optreden van ISIS in Noord-Syrië en Irak heeft daaraan in 2014 aanzienlijk bijgedragen. De grote stromen vluchtelingen en toenemende sektarische spanningen hebben ook effect op de veiligheid in Turkije.

2014 vormde het vierde jaar van het conflict in Syrië. De gematigde oppositie¹⁰ is in Noord-Syrië verder teruggedrongen en heeft slechts minimale controle over het grondgebied. Daarnaast heeft het gebieden in Zuid-Syrië onder controle. In Aleppo had de gematigde oppositie niet alleen te lijden onder bombardementen van het regime, maar ook onder de activiteiten van ISIS en Jabhat al Nusra. Jabhat al Nusra is de strijd aangegaan met de gematigde oppositie in de Idlib provincie. De strijd om Aleppo duurde voort en is in 2014 niet beslecht. Het regime concentreerde zich op het behoud van het kustgebied rond Latakia en een aantal grote steden, zoals Damascus, Hama en Idlib. Medio 2014 heeft het de controle over Homs teruggekregen.

VN-gezant De Mistura heeft diplomatieke inspanningen ondernomen om de verschillende partijen in Syrië en in de regio ertoe te bewegen tot overeenstemming te komen over lokale wapenstilstanden (zogenoemde 'freeze zones'), waarbij is gefocust op de stad Aleppo. In 2014 zijn op dit vlak nog geen resultaten geboekt.

De humanitaire situatie voor Syrische burgers is verder verslechterd. Naar schatting hebben 12,1 miljoen mensen in Syrië en de buurlanden dringend hulp nodig. Hiervan verblijven vijf miljoen mensen in de belegerde en moeilijk bereikbare gebieden, zoals in en rondom de steden Kobani en Aleppo. De conferentie in Berlijn van eind oktober 2014 zette de opvang van vluchtelingen in de omringende landen opnieuw op de agenda. Een van de doelstellingen van het nieuwe *Relief Fund* is om de zelfredzaamheid van vluchtelingen in gastlanden te vergroten, alsmede een bijdrage te leveren aan een betere balans tussen ondersteuning van vluchtelingen en gastgemeenschappen.

8 KST 32623, nr. 136.

9 Zie in dit verband de artikel 100-brief over de Nederlandse bijdrage aan de strijd tegen ISIS, 24 september 2014.

10 Zie voor meer informatie KST 27925, nr. 534, d.d. 7 april 2015, Voortgangsrapportage Nederlandse bijdrage aan de strijd tegen ISIS.

De regionale dimensie van het conflict is manifest; niet alleen omdat landen in de regio bestaande tegenstellingen voeden¹¹, maar ook omdat spanningen en gewelddadige uitingen daarvan steeds meer een grensoverschrijdend karakter kennen. Tegen de achtergrond van deze toenemende spanningen proberen regionale spelers hun belangen verder veilig te stellen. De banden tussen Iran, Hezbollah en het regime van Assad enerzijds en tussen de Golfstaten (Saoedi-Arabië, Qatar, Koeweit) en soennitische groeperingen anderzijds blijven onverminderd sterk. Het feit dat de verschillende partijen in Syrië zich gesterkt voelen door hun regionale sponsors, maakt een constructieve opstelling in de aanloop naar politieke onderhandelingen moeizaam.

Ook Turkije is een belangrijke regionale actor. Turkije blijft hameren op het vertrek van Syrische president Assad en heeft regelmatig zorgen geuit dat bestrijding van ISIS niet ten koste mag gaan van dit doel. Het bood eind 2014 plaats aan ruim 1,6 miljoen Syrische vluchtelingen en geeft USD 2 miljard aan humanitaire hulp. Het is gastland van een deel van de Syrische politieke oppositie. Hoewel Turkije zich steeds gastvrij heeft opgesteld, ondervindt het land steeds meer hinder van de groeiende druk op voorzieningen en van de aanwezigheid van jihadisten.

Samenhang

De inzet van Patriots in Turkije had, in samenhang met Nederlandse politieke, diplomatieke en humanitaire inspanningen, als doel de bevolking en het grondgebied van NAVO-bondgenoot Turkije te beschermen door het onderscheppen van eventueel inkomende ballistische raketten en zo bij te dragen aan de de-escalatie van de crisis langs de zuidoostelijke grenzen van het bondgenootschap. Nederland heeft de diplomatieke inspanningen van VN-gezant De Mistura en de door hem voorgestelde bottom-up aanpak van lokale 'freeze zones' gesteund. Nederland steunde de Syrische gematigde oppositie omdat zij een belangrijke gesprekspartner is: zowel op het terrein van een politieke oplossing (tegengaan van straffeloosheid, uiteindelijk Assad dwingen om naar de onderhandelingstafel te gaan) als in de strijd tegen ISIS en andere jihadistische organisaties. Deze steun bestond onder andere uit initiatieven om de veerkracht van lokale gemeenschappen te vergroten, onder andere door lokale bestuurders, vrouwen-netwerken en lokale politie- en justitieorganen van de gematigde oppositie in staat te stellen essentiële dienstverlening aan de gemeenschappen te verzorgen.

Nederland heeft in 2014 initiatieven gesteund ter versterking van lokale bestuurders van de Syrische oppositie, tribale en religieuze leiders, en lokale (vrouwen)netwerken - met het oog op hun rol in het kader van een toekomstig politiek transitieproces.

Nederland heeft sinds het begin van de Syrische crisis EUR 114,25 miljoen bijgedragen aan het verlichten van de noden van ontheemden binnen Syrië en van vluchtelingen in de buurlanden, inclusief de eind 2014 aangekondigde EUR 30 miljoen uit het *Relief Fund*. EUR 7 miljoen daarvan is bestemd voor de verlenging van cross-border hulpverlening door Nederlandse NGO's en hulp aan niet-geregistreerde vluchtelingen.

¹¹ KST 32623, nr. 121, d.d. 18 dec 2013: het toenemende sektarische karakter van het conflict in Syrië en de internationale reactie hierop.

2.2 Militaire aspecten

Doelstelling

De Nederlandse PATRIOT eenheid¹² had als taak de stad Adana (zuid Turkije) te beschermen tegen mogelijke aanvallen van ballistische raketten vanuit Syrië en bij te dragen aan de de-escalatie van de crisis langs de zuidoostelijke grens met Turkije. De systemen zouden alleen defensief worden ingezet en niet voor het afdwingen van een vliegverbod of het ondersteunen van offensieve acties. De inzet kwam voort uit een verzoek om bijstand dat Turkije bij de NAVO had ingediend. De Nederlandse bijdrage is daarmee een uitdrukking van bondgenootschappelijke solidariteit.

Activiteiten

In 2014 werd de eenheid bestaande uit PATRIOT systemen, een commandovoerings-element en logistieke ondersteuning doorlopend ingezet. Lanceringen van ballistische raketten binnen Syrië werden waargenomen. De Nederlandse PATRIOT eenheid hoefde niet in actie te komen. De eenheid was operationeel ingebed in de NAVO-commandovoeringslijn voor raketverdedigingsoperaties (*NATO Integrated Air Defence System*).

*Andere relevante aspecten Toetsingskader*¹³

Deelnemende landen

Naast de Nederlandse PATRIOT eenheid werden op verzoek van de NAVO ook Duitse en Amerikaanse PATRIOT eenheden ingezet in zuid Turkije. Deze drie landen zijn de enige NAVO-landen die beschikken over de geavanceerde PATRIOT-PAC3 systemen. Turkije gaf als gastland steun bij onder meer de legering, bewaking en beveiliging van de PATRIOT eenheid.

Risico's

Er waren geen aanwijzingen dat Nederlandse militairen doelwit waren van een van de strijdende partijen maar gezien de algemene veiligheidssituatie was er wel voortdurend aandacht voor *force protection*. De PATRIOT eenheid beschikte ook over toereikende bescherming tegen aanvallen met bijvoorbeeld chemische strijdmiddelen.

Geschiktheid

De Nederlandse PATRIOT eenheid bestond uit twee organieke *fire units* en een reserve *fire unit*. Nederland beschikt over drie Patriot-eenheden. Daarnaast is de *firing unit* van de eerder opgeheven eenheid aangehouden als logistieke reserve. Gedurende de gehele inzetperiode waren de systemen continue in bedrijf en was er in totaal slechts enkele uren uitval. Het inzetbaarheidspercentage was bijna 99,9 procent. Wel vielen systemen gedurende de inzet vanwege de lange periode van belasting steeds frequenter uit. De systemen zijn na twee jaar onafgebroken inzet toe aan groot onderhoud en modificatie. Dat wordt de komende periode uitgevoerd.

Duur van deelneming

Met de drie Nederlandse batterijen is langdurige inzet van één batterij mogelijk. Het initiële besluit richtte zich op de inzet van twee batterijen gedurende een jaar.

¹² De Nederlandse PATRIOT eenheid had een sterkte van maximaal 275 militairen.

¹³ Voor de inzet van de PATRIOT eenheid is artikel 100 van de Grondwet niet van toepassing maar aandachtspunten van het Toetsingskader worden wel gebruikt.

Ondanks dat de capaciteit daarop niet was berekend, is op verzoek van de NAVO besloten de inzet te verlengen tot twee jaar. Hierdoor ontstond een extra zware belasting voor zowel het personeel, het materieel en het gereedstellingsproces. Met grote inspanning van het personeel en tijdelijke opschorting van de uitzendbescherming konden alle functies toch worden gevuld. Om de belasting voor het personeel en thuisfront zoveel mogelijk te beperken, zijn aanvullende personeelszorgmaatregelen getroffen. De uitzendperiode is tot stand gekomen in goed overleg met het personeel. Ook zijn de uitzendperiodes korter geweest dan standaard. Er is maatwerk geleverd, vooral voor de militairen die in 2013 en 2014 zijn ingezet. Dat heeft geresulteerd in een uitzendduur van één, twee of vier maanden. In de tijd dat men in Nederland was, werd het personeel bewust minder belast. Ook is, in voorkomend geval, flexibel omgegaan met de repatriëringsregeling als persoonlijke omstandigheden dat vereisten. Dankzij een herschikking binnen de eenheid, een extra opleidingsinspanning en het beschikbaar stellen van geschikt personeel door andere defensieonderdelen, werd het grootste deel van het personeel op basis van het gebruikelijke rotatieschema uitgezonden. Gemiste uitzendbescherming is opgeteld zodat dit later alsnog kon worden genoten.

2.3 Resultaat

Medio 2014 besloot de regering, gelet op de grote belasting van het personeel en materieel, de Nederlandse inzet niet nogmaals te verlengen. Op verzoek van NAVO loste een Spaanse PATRIOT eenheid de Nederlandse PATRIOT eenheid in januari 2015 af. Spanje beschikt over PATRIOT-PAC2 systemen. De Nederlandse PATRIOT eenheid is daarna teruggekeerd naar Nederland.

Het doel van de inzet van de Nederlandse PATRIOT eenheid is bereikt. Tijdens de ontplooiing van januari 2013 tot januari 2015 is een groot aantal lanceringen van ballistische raketten binnen Syrië waargenomen. Het was niet nodig om raketten vanuit Syrië te onderscheppen.

Internationaal is er grote waardering voor de inzet van bijna de volledige PATRIOT capaciteit van de Nederlandse krijgsmacht over een periode van twee jaren.

3 Strijd tegen ISIS (Irak)

Op 24 september 2014 is de Kamer geïnformeerd over de Nederlandse bijdrage aan de internationale strijd tegen ISIS. Deze bijdrage richt zich op Irak en bestaat initieel uit zes operationele F-16's (ATF-*Middle East*) beschikbaar voor de duur van maximaal een jaar en ondersteuning van de Iraakse en Koerdische strijdkrachten met training en advies.

Sinds oktober 2014 neemt een Nederlandse F-16 eenheid deel aan de strijd tegen ISIS in Irak gericht op het breken van de militaire kracht van ISIS op de korte of middellange termijn. De snelle opmars van ISIS en daaraan gelieerde organisaties vormt een directe dreiging voor de regio en veroorzaakt instabiliteit aan de grenzen van Europa, met potentieel vergaande gevolgen ook voor de Nederlandse veiligheid.

De kamer is met de voortgangsrapportages van 19 december 2014¹⁴ en 7 april 2015¹⁵ geïnformeerd over het verloop van de operatie.

3.1 Politieke aspecten

*Ontwikkelingen*¹⁶

De terroristische organisatie ISIS heeft in 2014 grote delen van Syrië en Irak veroverd en daarbij een ongekeerde gewelddadigheid aan de dag gelegd, met ontwrichtende gevolgen, ook in omliggende landen. De snelle opmars van ISIS en daaraan gelieerde organisaties vormt een directe dreiging voor de regio en veroorzaakt instabiliteit aan de grenzen van Europa, met potentieel vergaande gevolgen voor onze eigen veiligheid. De Verenigde Staten hebben het voortouw genomen in een brede, internationale coalitie die ISIS bestrijdt.

In Irak zijn sinds eind 2014 voorzichtig positieve, politieke ontwikkelingen waarneembaar. De nieuwe regering van premier al-Abadi heeft belangrijke stappen gezet in de richting van een meer inclusief beleid. De vorming van een kabinet met een verdeling van belangrijke ministersposten onder sjieten, soennieten en Koerden vormde hiervan het begin.

De Iraakse regering heeft het Iraakse Nationale Plan opgesteld. Prioriteiten daarin zijn veiligheid en stabiliteit, verhoging van de levensstandaard voor alle Irakezen, het vergroten van de olie- en gasproductie ten behoeve van financiële duurzaamheid en het reguleren van de relatie tussen Bagdad en lokale overheden.

Samenhang

De Nederlandse bijdrage richt zich op politieke, militaire en humanitaire ondersteuning van Irak. Het kabinet steunt de Iraakse regering in zijn pogingen politieke en sociaaleconomische hervormingen door te voeren om zo de

14 KST 27925, nr. F.

15 KST 27925, nr. 534.

16 KST 27925, nr. 526, d.d. 15 dec 2014: de voorzichtige politieke stappen voorwaarts, de laatste ontwikkelingen op politiek en militair terrein, de humanitaire situatie en de andere sporen waarlangs de internationale coalitie ISIS bestrijdt.

ontevredenheid onder de Iraakse bevolking te verminderen en de voedingsbodem voor extremisme en steun aan ISIS weg te nemen.

Het Nederlandse kabinet speelt een actieve rol in het bevorderen van coördinatie en voortgang op deze gebieden (politiek, militair, humanitair), door bij de EU, de VN en de coalitie aan te dringen op inbedding van de coalitie inspanningen in een bredere, overkoepelende, politieke strategie en mede leiding te nemen over een, aan de coalitie gelieerde, werkgroep over *Foreign Terrorist Fighters*. Daarnaast zet Nederland zich bilateraal in voor ondersteuning van VN programma's die in Irak de voorwaarden scheppen voor goed uitgevoerd beleid, zoals bijvoorbeeld UNDP's inspanningen op veiligheidsterrein. De VN zet experts in, in EU-, VN- en coalitiekader, en in de eigen bilaterale contacten met de regering in Bagdad. Voor de EU ziet het kabinet een belangrijke diplomatieke rol weggelegd, omdat deze meer gewicht in de schaal legt dan individuele lidstaten. Nederland steunt de VN (*UN Assistance Mission for Iraq*) bij het geven van politiek en technisch advies en assistentie aan de Iraakse regering voor wettelijke hervormingen die ten grondslag (kunnen) liggen aan politieke oplossingen en reconciliatie. De VN doet dit door middel van experts, die juridische en politieke ondersteuning bieden aan verschillende politieke, religieuze en maatschappelijke leiders bij het aannemen en hervormen van essentiële wetgeving. Hierdoor wordt de rechtspositie van de verschillende groeperingen binnen Irak beter gewaarborgd. Nederland heeft sinds juni 2014 een humanitaire bijdrage van EUR 17,3 miljoen geleverd om de noden van *Internally Displaced Persons* (IDP's) in Irak te verlichten.

Op korte tot middellange termijn is een harde aanpak noodzakelijk om de opmars van ISIS een halt toe te roepen. De Iraakse regering is nauw betrokken bij de uitvoering van de strijd van de coalitie tegen ISIS. Op de door de Verenigde Staten georganiseerde bijeenkomst van 3 december 2014 van ministers van Buitenlandse Zaken hebben de coalitielanden hun samenwerking bestendigd en afgesproken ISIS op verschillende andere sporen te bestrijden: 1) militaire spoor: de luchtcampagne tegen ISIS en het trainen van Iraakse strijdkrachten en Koerdische Peshmerga; 2) het tegengaan van *Foreign Terrorist Fighters*; 3) het bestrijden van financieringsstromen naar ISIS en daaraan gelieerde individuen; en 4) het delegitimeren van ISIS. Nederland heeft, onder meer bij het opstellen van het militaire campagneplan en in overleg tussen de Commandanten der Strijdkrachten van de coalitiepartners, gepleit voor de betere inbedding van de militaire actie in een politieke strategie en voor betere coördinatie tussen de militaire en niet-militaire sporen.

De inzet van Nederlandse militaire trainers in de *Capability Building Mission Iraq* (CBMI) is begin 2015 gestart en zal worden meegenomen in de evaluatie over 2015.

3.2 Militaire aspecten

Doelstelling

De Nederlandse militaire inspanningen zijn gericht op Irak en bestaan uit twee componenten: F16's en trainers. De Nederlandse F-16 eenheid¹⁷ heeft als taak bij te dragen aan de internationale luchtcampagne teneinde de opmars van ISIS en daaraan gelieerde organisaties te stoppen. De Nederlandse F-16's voeren luchtaanvallen uit tegen doelen in Irak. De trainingsmissie is gericht op het trainen en

17 De Nederlandse F-16 eenheid had een sterkte van maximaal 250 militairen.

adviseren van de Iraakse strijdkrachten, inclusief de Peshmerga. Deze training heeft zowel reguliere militaire eenheden als *special forces* als doelgroep. Nederlandse trainers gaan niet mee in gevechtssituaties, van *combat boots on the ground* is geen sprake.

Activiteiten

Sinds begin oktober 2014 werd de eenheid bestaande uit zes F-16's en twee reserve vliegtuigen, een commandovoerings-element en logistieke ondersteuning doorlopend ingezet. Ook zijn enkele Nederlandse liaisonofficieren op het hoofdkwartier voor de luchtoperaties (*Combined Air Operations Centre*) in Qatar geplaatst.

Nederlandse F-16's voerden dagelijks samen met coalitiepartners (bombardements- en verkennings-) vluchten uit, waarbij commandocentra, opslagplaatsen, voertuigen, artilleriestukken en tanks werden vernietigd. Bij de luchtaanvallen wordt, ter voorkoming van nevenschade, zoveel mogelijk precisiemunitie gebruikt. Voor de aanvulling van de Nederlandse voorraden zijn er diverse trajecten.

Voor de trainingsmissie zijn in december 2014 voorbereidingsteams vertrokken naar Erbil en Bagdad. Ieder team bestond uit ongeveer tien personen en voerde verkenningen uit van de trainingslocaties en trof voorbereidingen voor de in 2015 te starten trainingen.

Andere relevante aspecten Toetsingskader

Bescherming burgerbevolking

Het aangrijpen van doelen gebeurt volgens een zorgvuldig proces (*targeting process*), waarbij het minimaliseren van onbedoelde nevenschade en burgerslachtoffers, niet alleen voor Nederland maar voor de coalitie als geheel, de hoogste prioriteit heeft. Tijdens dit proces vormt het humanitair oorlogsrecht het uitgangspunt. Irak is in het proces betrokken en moet toestemming geven om *pre-planned* doelen aan te vallen. Daarnaast beoordeelt de vlieger, voordat hij zijn wapens inzet, zoveel mogelijk ook zelf de situatie. Hij bekijkt de omgeving van het doel en beoordeelt nogmaals de risico's van onbedoelde nevenschade en burgerslachtoffers.

Risico's

Bij de inzet van de F-16's wordt rekening gehouden met luchtdoelsystemen in handen van ISIS. Er zijn afspraken gemaakt over Amerikaanse *Combat Search and Rescue* en er is voortdurend aandacht voor de *force protection*.

Status Nederlandse militairen

In oktober 2014 kwam een verdrag tot stand dat de status regelt van de Nederlandse militairen van de F-16 eenheid in het gastland waar zij zijn gestationeerd. Het verdrag regelt onder andere dat Nederland voorrang heeft bij het uitoefenen van strafrechtelijke rechtsmacht over handelingen van het personeel die in de uitoefening van de functie zijn verricht.

Bevelstructuur

De coördinatie van de militaire bijdragen van de verschillende deelnemende landen is belegd bij CENTCOM (Tampa, Verenigde Staten). De militaire strategie van de coalitie is beschreven in het campagneplan. Bij de ontwikkeling van het campagneplan heeft Nederland de nadruk gelegd op de inbedding van de militaire strategie in een politieke aanpak en de noodzaak tot inclusiviteit binnen de Iraakse overheid. In het

gastland werkt Nederland samen met andere coalitiepartners, zoals België, die op het vliegveld aanwezig zijn. De samenwerking betreft strategisch luchttransport en vliegvelddiensten zoals verkeersleiding en brandweer.

3.3

Voortgang

De Nederlandse F-16's hebben in 2014 meer dan 200 luchtaanvallen uitgevoerd in Irak. Het luchtoptreden van de coalitie, in samenhang met het grondoptreden van de Iraakse en Koerdische strijdkrachten, heeft ervoor gezorgd dat de opmars van ISIS in Irak gedeeltelijk werd gestopt en ISIS op verschillende plaatsen in de verdediging werd gedrongen. Er is tot op dit moment geen (mogelijke) Nederlandse betrokkenheid bij onbedoelde nevenschade of burgerslachtoffers bekend.

4 Atalanta en Ocean Shield (oostkust Afrika)

Sinds 2008 nemen Nederlandse militaire eenheden deel aan operaties tegen piraterij aan de oostkust van Afrika. Voor Nederland, als handelsnatie, zijn vrije en veilige mondiale scheepvaartroutes van groot economisch en strategisch belang. Daarnaast hecht Nederland grote waarde aan een goed functionerende internationale rechtsorde. Nederland heeft daarom belang bij de bestrijding van piraterij in het risicogebied in en nabij Somalië.

4.1 Politieke aspecten

Ontwikkelingen

De situatie in Somalië is complex, waarbij over het geheel bekeken geleidelijk aan vooruitgang wordt geboekt, ondanks de tegenslagen. Stabilisering en effectieve staatsopbouw in Somalië zullen een zaak van lange adem zijn. Er is een internationaal besef dat de federale regering de problemen in Somalië niet alleen kan oplossen. Internationale steun aan de federale regering van Somalië blijft noodzakelijk om een terugval te voorkomen.

Somalië begon 2014 met een politieke crisis, nadat het kabinet van Premier Shirdon begin december 2013 door een motie van wantrouwen ten val was gebracht. Begin 2014 werd het nieuwe kabinet, onder leiding van Premier Abdiweli Sheikh Ahmed, goedgekeurd. De politieke crisis heeft voor vertraging gezorgd binnen de wederopbouwagenda, onder andere omdat het nieuwe kabinet niet betrokken was bij het formuleren van deze agenda, het '*New Deal Compact*', in 2013.

In 2014 werd desalniettemin vooruitgang geboekt bij de opbouw van een federaal staatsbestel, onderdeel van de wederopbouwagenda. Er werden verschillende compromissen bereikt over het vormen van deelstaten. Wel is er in sommige gevallen nog onenigheid over de grenzen van de deelstaten, bijvoorbeeld over het grensgebied tussen Puntland en Mudug. Daarnaast is er nog geen akkoord over de verdeling van bevoegdheden tussen de federale overheid en de deelstaten.

Naast de vorderingen bij het opzetten van een federale structuur werd ook enige vooruitgang geboekt in de totstandkoming van een definitieve grondwet en het organiseren van vrije verkiezingen. Beiden moeten voor eind 2016 zijn gerealiseerd.

De opbouw van een rechtsstaat in Somalië vorderde in 2014 zeer langzaam. Daarbij constateerde het kabinet dat de federale regering van Somalië steken heeft laten vallen en onvoldoende verantwoordelijkheid heeft genomen om bepaalde problemen aan te pakken. Zo slaagde Somalië er in 2014 niet in piraterij strafbaar te stellen. Het oppakken van de piratenkartel-leider Garfanje werd zeer positief ontvangen door de internationale gemeenschap. Echter, zijn plotselinge vrijlating was een tegenslag, waar de Verenigde Staten en de EU (inclusief Nederland) de Somalische regering op hebben aangesproken. Daarnaast brachten verschillende rapporten van de *Somalia Eritrea Monitoring Group* van de VN-Veiligheidsraad tekortkomingen van de Somalische autoriteiten aan het licht met betrekking tot de naleving van het VN-wapenembargo, alsmede ernstige gevallen van corruptie en fraude. In sommige gevallen wordt daarbij de betrokkenheid van personen tot in de hoogste

regeringskringen gemeld. Nederland heeft onder andere tijdens de "New Deal Conferentie" in november in Kopenhagen het belang benadrukt dat de internationale gemeenschap de Somalische regering blijft aanspreken op deze tekortkomingen.

2014 eindigde zoals het begon: met een ernstige kabinetscrisis. Daarbij liep het conflict tussen premier Abdiweli en President Mohamud steeds hoger op, waardoor een politieke impasse ontstond. Hierdoor is gedurende een periode van bijna vier maanden geen politieke vooruitgang geboekt. Uiteindelijk werd het kabinet van Abdiweli op 6 december weggestemd. President Mohamud benoemde op 17 december een nieuwe premier, Abdirashid Ali Sharmarke. Zijn kabinet werd begin februari 2015 goedgekeurd door het parlement.

AMISOM boekte in 2014 vooruitgang in de strijd tegen Al-Shabaab. Twee grote offensieven werden uitgevoerd: "Operation Eagle" en "Operation Indian Ocean". Hiermee werd Al-Shabaab uit alle grotere plaatsen in Somalië verdreven. Ook de kuststrook ten zuiden van Mogadishu werd vrijwel geheel ingenomen. De enige kustplaats van belang die nu nog in handen is van Al-Shabaab is Koday, vanwaar de verboden uitvoer van houtskool blijft voortgaan. Een forse tegenslag voor Al-Shabaab vormde eveneens de dood van hun leider Ahmed Godane door een Amerikaanse luchtaanval in september. Al-Shabaab is evenwel nog steeds aanwezig in grote delen van het platteland van Zuid- en Centraal Somalië. De groepering is zeker nog niet verslagen en bleef in 2014 veel aanslagen plegen. Opvallend waren de grote aanslagen in Kenia, zoals in Mpeketoni (juni 2014, circa vijftig doden). Ook in Mogadishu en elders in Somalië pleegde Al Shabaab talloze aanslagen.

AMISOM vormde ook in 2014 het fundament voor de relatieve stabiliteit in Somalië. Weliswaar hielp het Somalische leger AMISOM bij zijn twee grote offensieven, maar de Somalische strijdkrachten zijn nog lang niet in staat om zonder internationale steun te opereren.

Samenhang

Somalië moet in staat worden gesteld piraterij zelf aan te pakken, op termijn ook zonder internationale antipiraterijoperaties. Dit vraagt om internationale inzet en een geïntegreerde benadering, gericht op de versterking van het staatsgezag, de opbouw van legitieme instituties en een functionerende veiligheidssector. Daarnaast is economische ontwikkeling noodzakelijk om alternatieve bronnen van inkomsten te ontwikkelen. Nederland heeft daarom in 2014 niet alleen ingezet op de bestrijding van piraterij op zee, maar ook op de aanpak van de oorzaken van piraterij op land. Zo leverde Nederland bijdragen aan de regionale maritieme capaciteitsopbouwmissie EUCAP Nestor, de EU-trainingsmis­sie in Somalië en ACOTA. Ook nam Nederland actief deel aan de *Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia* en ondersteunde programma's van UN *Office on Drugs and Crime*, gericht op de opbouw van maritieme capaciteit en vervolgings-, justitie- en detentiecapaciteit. De Nederlandse OS-inzet richtte zich op (maritieme) veiligheid en ontwikkeling van de rechtsorde, waarbij programma's werden gesteund onder andere gericht op de opbouw van de rechtsstaat, goed bestuur, versterking van de parlementaire democratie en alternatieve vormen van inkomstenverwerving.

4.2 Militaire aspecten

Doelstelling

In 2014 zijn verschillende Nederlandse eenheden ingezet in de operaties Atalanta en Ocean Shield. N.B. de VPD-inzet wordt behandeld in hoofdstuk 7 (Nationale inzet)

Van	Tot	Eenheid	Operatie
feb 2014	mei 2014	Zr.Ms. Evertsen	Ocean Shield
mei 2014	aug 2014	Zr.Ms. De Zeven Provinciën	Atalanta
aug 2014	nov 2014	Zr.Ms. Van Speijk ¹⁸	Atalanta
dec 2014	feb 2015	Nederlands scheepboarding team aan boord FGS Lubeck	Atalanta

De mogelijke inzet van een *Autonomous Vessel Protection Detachment* hoefde niet te worden uitgevoerd omdat andere deelnemende landen deze taak hebben uitgevoerd.

Atalanta

De operatie Atalanta richt zich op het beschermen van schepen van het *World Food Programme* en scheepvaarttransporten voor de *African Union Mission in Somalia*, het begeleiden van kwetsbare koopvaardij schepen op aangewezen routes, het bestrijden, voorkomen en verstoren van piraterij en het monitoren van maritieme criminaliteit voor de kust van Somalië.

Eind 2014 werden nieuwe secundaire taken in de EU-operatie opgenomen. Deze zijn gericht op het ondersteunen van andere missies, waaronder EUCAP NESTOR en EUTM Somalië en het monitoren van illegale maritieme activiteiten, zoals smokkel en illegale visserij. Ingrijpen in geval van maritieme criminaliteit, anders dan piraterij, is geen onderdeel van het mandaat.

Ocean Shield

De operatie Ocean Shield richt zich ten eerste op de bescherming van koopvaardij schepen in de *Internationally Recommended Transit Corridor* in de Golf van Aden en op de uitvoering van patrouilles in het Somalisch Bassin en de Arabische Zee. Daarnaast richt Ocean Shield zich op het uitvoeren van gerichte acties om piraten af te schrikken en piratenaanvallen te verstoren. Daarbij ligt de nadruk op het opsporen van de moederschepen die piraten gebruiken om hun acties ver op zee te kunnen uitvoeren. Tenslotte is Ocean Shield gemandateerd om koopvaardij schepen te escorteren die ten behoeve van *World Food Programme*-transporten zijn gecharterd door de VN.

Eind 2014 werd het mandaat van Ocean Shield aangepast. Besloten werd tot een *focussed presence* in het gebied. Dit houdt in dat er alleen schepen zijn tussen de moessonperiodes omdat dan de weersomstandigheden gunstiger zijn voor de schepen waarmee piraten optreden.

¹⁸ De inzet van Zr.Ms. Van Speijk betreft een wijziging in het operationele programma. In de planning was voorzien dat een *Ocean going Patrol Vessel* zou worden ingezet. Omwille van de gewenste flexibiliteit met het oog op de ontwikkeling rondom de Oekraïne en de Krim is besloten om een Multi Purpose Fregat in te zetten. Het geplande *Ocean going Patrol Vessel* is ingezet in het Caribische gebied.

Activiteiten

De inzet van de Nederlandse eenheden verliep op gelijke wijze als in 2013. De inzet bestond vooral uit patrouille operaties waarbij tevens veel aandacht is besteed aan het verkrijgen van inlichtingen, *local capacity building* en *engagement* op zee met de lokale bestuurders en scheepsbemanningen. Verder is voorlichting gegeven aan de bemanningen van koopvaardij schepen over de wijze waarop zij misverstanden met lokale vissers kunnen voorkomen zodat die niet tot valse meldingen van piraterij leiden.

Het Nederlandse scheepsboarding team dat is ingezet aan boord van het Duitse marineschip FGS Lubeck hoefde niet voor daadwerkelijke *boarding* operaties te worden ingezet. Er is wel nuttige ervaring opgedaan in de samenwerking met de Duitse marine.

In 2014 zijn de Nederlandse schepen in Ocean Shield en Atalanta niet betrokken geweest bij het waarnemen of onderscheppen van piraterijactiviteiten. De schepen zijn wel bij andere acties betrokken geweest zoals weergegeven in de onderstaande tabel.

datum	Eenheid	Gebeurtenis
21 feb 2014	Zr.Ms. Evertsen	Redding van de bemanning (8 drenkelingen) van een vaartuig uit Jemen.
20 mrt 2014	Zr.Ms. Evertsen	Verlenen van medische assistentie aan een Frans vissersvaartuig.
2014	Zr.Ms. Evertsen	Bij twee <i>boarding</i> operaties neemt het schip mogelijke mensensmokkel waar. Dit wordt gerapporteerd aan de commandant van de <i>NATO Task Force</i> .
jun 2014	Zr.Ms. De Zeven Provinciën	Het schip volgt een verdacht vaartuig dat later door Keniaanse autoriteiten wordt doorzocht waarbij bijna 350 kg heroïne wordt aangetroffen.

Andere relevante aspecten Toetsingskader

Geschiktheid

De eenheden waren geschikt voor de opgedragen taken. Alle schepen waren uitgerust met een NH-90 helikopter die vanwege de *endurance* en sensoren wederom van grote waarde bleek. De beschikbaarheid was echter nog niet optimaal. Meerdere keren was de NH-90 niet beschikbaar omdat reserveonderdelen ontbraken. Daarnaast was helikopterbrandstof van voldoende goede kwaliteit moeizaam te verkrijgen. Nederlandse schepen maken als eerste gebruik van een moderne maritieme helikopter zoals de NH-90. Vliegtuigbrandstof die met bevoorrading op zee wordt verkregen voldoet niet altijd aan de strenge eisen voor helikopters. Om dit op te lossen wordt zoveel als mogelijk brandstof via depots op land geladen. Ook wordt er gebruik gemaakt van chemische toevoegingen om zo de kwaliteit te corrigeren. Dit gebruik zal nog verder worden geëvalueerd.¹⁹

¹⁹ KST 25928, nr. 57, d.d. 30 jan 2014, KST 25928, nr. 58, d.d. 11 mrt 2014 en KST 25928, nr. 66, 25 mrt 2014.

Risico's

Tijdens een bomaanslag door Al Shabaab op 24 mei 2014 in Djibouti-stad raakten zes bemanningsleden van Zr. Ms. Zeven Provinciën licht gewond. Het havenbezoek werd afgebroken en het schip is direct naar zee vertrokken.²⁰ Hierna zijn voor de havenbezoeken aan Djibouti maatregelen getroffen in de vorm van het beperken van de bewegingen door bemanningsleden op de wal.

4.3**Voortgang**

Voor de Nederlandse deelneming aan de operaties Atalanta en Ocean Shield zijn drie specifieke doelstellingen geformuleerd.²¹

1. Het bestrijden van piraterij en gewapende overvallen op zee ter bescherming van koopvaardij schepen van de internationale handelsvaart.
2. Het beschermen van transporten over zee naar Somalië van het *World Food Programme* en voor de *African Union Mission in Somalia*.
3. Handhaving van de internationale rechtsorde.

Zoals blijkt uit de onderstaande tabel is het aantal (pogingen tot) kapingen in 2014 verder gedaald.

Jaar	Kapingen	Aanvalspogingen	Totaal
2012	16	59	75
2013	2	13	15
2014	0	11	11

Tabel: overzicht piraterijgebeurtenissen 2012, 2013 en 2014 (data IMB)²²

Sinds halverwege 2012 is het aantal geregistreerde kapingen van en kapingspogingen op koopvaardij schepen door Somalische piraten sterk afgenomen en is er geen succesvolle kaping van een koopvaardij schip meer geweest. Dit is het resultaat van de maritieme operaties, alsmede de zelfbeschermingsmaatregelen van de scheepvaartbranche en het gebruik van beveiligers.

Nederland heeft ook in 2014 een significante bijdrage geleverd aan de internationale inspanningen voor de bestrijding van piraterij nabij Somalië.

De dreiging van piraten is nog steeds aanwezig maar de piraterijactiviteiten zijn verder afgenomen tot een niveau waarbij de Nederlandse eenheden in 2014 geen piraterijactiviteiten hebben waargenomen.²³ De schepen hebben wel andere vormen van maritieme criminaliteit, zoals mensensmokkel en illegale visserij, waargenomen.

Rond de Hoorn van Afrika is op dit moment sprake van een zekere ongestoorde en vrije scheepvaart, maar het is waarschijnlijk dat kapingen en pogingen daartoe weer zullen toenemen wanneer de bovengenoemde maatregelen niet worden nageleefd of de inzet wordt beëindigd. Er is dan ook internationale overeenstemming over de continuerende noodzaak van maritieme inzet.

20 Antwoord op kamervragen over het bericht "Shabaab claimt aanslag Nederlanders Somalië" (kamervragen ingezonden d.d. 2 jun 2014, antwoord ontvangen d.d. 20 jun 2014).

21 KST 29521, nr. 214, d.d. 15 nov 2013 en KST 29521, nr. 225, d.d. 21 jan 2014.

22 Het aantal verdachte gebeurtenissen (*suspicious events*) wordt hierbij niet beschouwd omdat er in deze getallen te veel inconsistenties bestaan.

23 Dit wil niet zeggen dat er geen onderscheppingen door marineschepen meer worden uitgevoerd. Zo heeft het Franse marineschip FS Sirocco (operatie Atalanta) op 17 januari 2014 een *Pirate Action Group* opgepakt na een aanval op MV Atropos.

5 ATF ISAF (Afghanistan)

Gedurende twaalf jaren heeft een Nederlands F-16 eenheid bijgedragen aan operaties in Afghanistan: eerst vanaf het vliegveld Manas (2002-2005) en vervolgens vanaf de vliegvelden Kabul (2005-2006) en Kandahar (2006-2011). Na beëindiging van de inzet van de Nederlandse Task Force in Uruzgan ondersteunde de Nederlandse F-16 eenheid vanaf het vliegveld Masar-e-Sharif van eind 2011 tot medio 2013 primair de Nederlandse Geïntegreerd Politietrainingsmissie in Kunduz en daarnaast de overige ISAF-coalitiepartners. Na de beëindiging en het vertrek van de Nederlandse missie uit Kunduz werd de hoofdtaak veranderd in het beschermen en ondersteunen van de ISAF-coalitiepartners. In juli 2014 werd de inzet van de Nederlandse F-16 eenheid in Afghanistan beëindigd.

5.1 Politieke aspecten

Ontwikkelingen

Eind september vond de eerste vreedzame en democratische machtsoverdracht in de geschiedenis van Afghanistan plaats. President Ashraf Ghani en *Chief Executive Officer* Abdullah Abdullah kunnen rekenen op een breed draagvlak onder de bevolking. De eerste ronde van de verkiezingen in april verliep relatief vreedzaam. Tijdens de tweede ronde van de verkiezingen kwamen er over en weer beschuldigingen van fraude. Daarop is besloten tot een volledige hertelling van de stemmen. Uiteindelijk is een regering van nationale eenheid gevormd.

President Ghani heeft tijdens de internationale conferentie over Afghanistan in Londen een ambitieuze hervormingsagenda gepresenteerd, maar implementatie daarvan zal naar verwachting nog een moeizaam proces zijn. De eenheidsregering ziet zich voor grote uitdagingen gesteld. Ten eerste de moeilijke economische- en veiligheidssituatie en het vertrek van ISAF per 31 december 2014, waardoor de *Afghan National Security Forces* de veiligheid zelfstandig moeten waarborgen. Een andere uitdaging vormt het aanpakken van de wijdverbreide corruptie. Tenslotte zal men veel aandacht nodig hebben voor de staatsfinanciën; de Afghaanse overheid is voor haar financiering voor 70 procent afhankelijk van donorgelden en de economische situatie geeft aanleiding tot zorgen. Fiscale hervormingen zijn nodig om de inkomsten van de overheid te vergroten. Een vredesakkoord met de Taliban zou een sterke impuls kunnen geven aan de economische groei, waardoor pogingen tot vredesbesprekingen tevens de belangrijkste prioriteit zijn van de nieuwe regering.

Op verschillende mensenrechtenterreinen is de laatste jaren aanzienlijke vooruitgang geboekt, zoals op het gebied van toegang tot onderwijs en medische zorg. De mensenrechtensituatie blijft niettemin zorgelijk, met name op het gebied van vrouwenrechten en de rechten van kinderen. Ook werd in 2014 de doodstraf weer voltrokken. Afghanistan is partij bij de belangrijkste internationale mensenrechtenverdragen maar de naleving en uitvoering blijft zwak. In 2014 nam het aantal burgerslachtoffers als gevolg van oorlogsgeweld toe. De toename valt in belangrijke mate te verklaren uit de geleidelijke terugtrekking van ISAF en de hiermee gepaard gaande toename van grondgevechten tussen de Afghaanse veiligheidstroepen en opstandelingen.

Samenhang

Afghanistan moet na 31 december 2014 in staat worden geacht om voor zijn eigen veiligheid te kunnen zorgen. Met de aanwezigheid van de Nederlandse F-16 eenheid werd in het laatste jaar van ISAF een bijdrage geleverd aan de ondersteuning en bescherming van ISAF-eenheden en Afgaanse veiligheidstroepen. Daarnaast blijft Nederland via OS-inspanningen een bijdrage leveren aan rechtstaatontwikkeling, mensenrechten en in het bijzonder de rechten van vrouwen en meisjes. Voorts ondersteunde Nederland in 2014 de Afgaanse veiligheidstroepen via multi-donortrustfunds. Ook levert Nederland met 20 functionarissen een bijdrage aan EUPOL Afghanistan en met enkele militairen een bijdrage aan UNAMA.

Nederland heeft besloten na 2014 actief betrokken te blijven in Afghanistan en een bijdrage te leveren aan de *Resolute Support Mission* (RSM). Deze inzet van Nederlandse militairen is begin 2015 gestart en wordt meegenomen in de evaluatie over 2015.

5.2 Militaire aspecten

Doelstelling

De Nederlandse F-16 eenheid²⁴ had als taak ISAF-coalitiepartners tijdens dreigende omstandigheden bij te staan met ondersteuning en bescherming vanuit de lucht.

Activiteiten

De eenheid bestaande uit drie F-16's en één reserve F-16, een staf element en logistieke ondersteuning werd ingezet ter ondersteuning en bescherming van ISAF-coalitiepartners vanuit de lucht. In de periode eind 2011 tot juni 2014 was het bijna vijftig keer nodig daadwerkelijk wapens in te zetten. Het merendeel van de wapeninzet vond plaats in het oosten en zuiden van Afghanistan.

Andere relevante aspecten Toetsingskader

Deelnemende landen

Naast Nederland leverden meerdere landen jachtvliegtuigen ter ondersteuning aan de ISAF-coalitiepartners zoals België, Groot-Brittannië, de Verenigde Arabische Emiraten en de Verenigde Staten.

Vereiste militair vermogen

Voor een eenheid met vier F-16's, die opereerden vanaf een vliegveld met bestaande infra en ondersteuning door coalitiepartners, was een detachement benodigd van ongeveer 120 personen. Het werk binnen de eenheid was, vergelijkbaar met de structuur en verdeling in Nederland, volledig gericht op het veilig en effectief realiseren van vliegmissies met de F-16's: commandovoering, inlichtingen, vliegoperaties, communicatie- en informatiesystemen, bewaking, wapentechniek, logistieke gereedstelling, onderhoud en beheer.

Met de vier F-16's konden de geplande 200 vliegreizen per maand worden gemaakt. Daarbij was wel voortdurende aandacht nodig voor de tijdige aanvoer van reserveonderdelen. Door extra inspanning was het mogelijk incidenteel gedurende korte tijd meer vliegreizen te maken die operationeel noodzakelijk waren gedurende bijvoorbeeld

24 De Nederlandse F-16 eenheid had een sterkte van ongeveer 120 militairen.

de periode van de verkiezingen en inzet van Amerikaanse vliegtuigen in Irak en Syrië.

Wijze van optreden

Als bijdrage voor de opsporing van berrbommen had de Nederlands F-16 eenheid de beschikking over *Recce Lite*. Dit systeem op zichzelf spoort geen berrbommen op maar na analyse en vergelijken van grote hoeveelheid data kan worden vastgesteld dat er een mogelijke verstoring of verandering in de bovenste bodemlaag is. Aanvullend onderzoek ter plaatse is daarna vereist. De ervaringen opgedaan met *Recce Lite* zullen gebruikt worden bij toekomstige inzet van het *Recce Lite* systeem.

Luchtsteun was op afroep beschikbaar voor ISAF-coalitiepartners in nood. De gemiddelde reactietijd lag tussen 12-20 minuten. Veelal werd een gevechtscontact tussen *insurgents* en ISAF-coalitiepartners beëindigd zodra een jachtvliegtuig hoor- of zichtbaar werd. Bij aanhoudend vuurcontact zetten de Nederlandse F-16's, indien noodzakelijk, uiteindelijk ook wapens in.

In 2014 werd de planning van vliegoperaties aangepast. In plaats van de dagelijkse twee missies werd dagelijks één lange missie gepland. Door het vliegen van langere missies was het mogelijk om vanuit de lucht meer terrein af te dekken, waardoor ook meer grondeenheden effectiever en langduriger konden worden ondersteund, terwijl het aantal gevlogen uren gelijk bleef.

Geweldsinstructie

Gezien de door Nederland gestelde *caveats* bij de *Rules Of Engagements* waren de mogelijkheden voor de Nederlandse F-16's tijdens de inzet van de Geïntegreerde Politietrainingsmissie initieel beperkt om ISAF-coalitiepartners in nood te hulp te schieten. In noodsituaties konden partners worden geholpen, maar alleen wanneer de Nederlandse F-16's reeds 'in de lucht' waren. Eind april 2012 werd deze beperking opgeheven. Ook als F-16's op de grond stonden, konden zij opstijgen om ISAF-coalitiepartners in nood te hulp te schieten. Na de beëindiging en het vertrek van de Nederlandse Geïntegreerde Politietrainingsmissie werden in augustus 2013 de inzetregels voor de Nederlandse F-16's wederom aangepast en geheel gericht op bescherming van ISAF-coalitiepartners.

Bevelstructuur

Het hoofdkwartier van ISAF viel direct onder het NATO *Joint Forces Command* te Brunssum. Onder het hoofdkwartier van ISAF vielen meerdere entiteiten waaronder het ISAF *Joint Command*. De Nederlandse F-16 eenheid werd aangestuurd vanuit het *Combined Air Operations Centre* van dit commando. Luchtoperaties werden al vanaf de aanvang van de ISAF-operatie op deze wijze aangestuurd, dus met deze structuur was de ATF al geruime tijd vertrouwd. In de bevelstructuur waren ook Nederlandse militairen opgenomen.

Risico's

Gelet op de dreiging van klein kaliber wapens, machinegeweren, *Rocket Propelled Grenades* (RPG's) en *Man Portable Air Defence Systems* (MANPADS) opereerden de F-16's zoveel mogelijk vanaf middelbare hoogte. Er werd alleen op een lagere hoogte geopereerd als dat nodig was voor de identificatie van een militair doel of ten behoeve van het uitvoeren van een *Show of Force*, dan wel voor de inzet van wapens.

Geschiktheid en beschikbaarheid

Het personeel van de Nederlandse F-16 eenheid was opgeleid conform de door de CDS vastgestelde normen. De inzetduur was gesteld op vier maanden. Voor enkele functies, zoals vliegers, werd een kortere uitzendduur gehanteerd. De uitzendduur heeft niet geleid tot problemen onder het uitgezonden personeel of bij de gereedstelling van dit personeel.

5.3

Resultaat

Met het afbouwen van de ISAF operatie in 2014 werd de bijdrage van de Nederlandse F-16 eenheid beëindigd. De inzet van de Nederlandse F-16's speelde een belangrijke rol bij de ondersteuning van Nederlandse grondtroepen en de ISAF-coalitiepartners vanuit de lucht. De Nederlandse F-16 eenheid heeft van 2002 tot 2014 de gevraagde luchtsteun in Afghanistan kunnen leveren.

6 Inzet van individuele Nederlandse militairen

Over de hele wereld is de internationale gemeenschap actief in ruim veertig operaties en missies onder leiding van de VN²⁵, de NAVO²⁶ en de EU²⁷. Daarnaast zijn andere internationale organisaties (zoals de OVSE en de AU) en gelegenheidscoalities (zoals in de strijd tegen ISIS) actief. In 2014 werden Nederlandse militaire eenheden ingezet in zes²⁸ operaties.

Daarnaast werden in 2014 bij andere operaties en missies Nederlandse militairen individueel ingezet. Accent bij de individuele inzet van deze Nederlandse militairen lag op operaties en missies ter versterking van de veiligheidsstructuren op de Balkan, ter bevordering van het Midden Oosten Vredesproces en ter ondersteuning van de capaciteitsopbouw in Afrika en Azië.

Bij enkele operaties en missies worden ook Nederlandse civiele functionarissen ingezet.²⁹

Inzetduur

In de regel worden Nederlandse militairen voor maximaal zes maanden uitgezonden om de sociale impact voor de militair en de relaties te beperken. Ook moet rekening worden gehouden met de mogelijke gevolgen van langdurige blootstelling aan levensbedreigende operationele risico's en barre leefomstandigheden. Daarnaast is het onwenselijk de militair langer in te zetten omdat de vredesfunctie van de individueel uitgezonden militair gedurende voorbereiding, uitvoering en afwikkeling van de inzet onbezet blijft en dat hierdoor reguliere werkzaamheden niet kunnen worden uitgevoerd.

Er zijn echter ook overwegingen om langer dan zes maanden uit te zenden:

25 Een overzicht van de VN-geleide operaties en missies is te vinden op <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current>. In 2014 gaf de VN leiding aan de volgende 16 operaties en missies: UNTSO - UN Truce Supervision Organization, UNMOGIP - UN Military Observer Group in India and Pakistan, UNFICYP - UN Peacekeeping Force in Cyprus, UNDOF - UN Disengagement Observer Force, UNIFIL - UN Interim Force in Lebanon, MINURSO - UN Mission for the Referendum in Western Sahara, UNMIK - UN Interim Administration Mission in Kosovo, UNMIL - United Nations Mission in Liberia, UNOCI - United Nations Operation in Côte d'Ivoire, MINUSTAH - United Nations Stabilization Mission in Haiti, UNAMID - African Union-United Nations Hybrid Operation in Darfur, MONUSCO - United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo, UNISFA - United Nations Interim Security Force for Abyei, UNMISS - United Nations Mission in the Republic of South Sudan, MINUSMA - United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali, MINUSCA - United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the Central African Republic. Naast deze operaties en missies kent de VN ook specifiek politieke missies zoals UNAMA (Afghanistan) en UNAMI (Irak).

26 Een overzicht van de NAVO-geleide operaties en missies is te vinden op <http://www.aco.nato.int/operations>. In 2014 gaf de NAVO leiding aan de volgende 6 operaties en missies: Patriot ontplooiing Turkije, Active Endeavour, Ocean Shield, ISAF Afghanistan, NTM-A Afghanistan, KFOR Kosovo. Naast deze operaties en missies kent de NAVO ook diverse kleinere missies zoals de ondersteuning door staffunctionarissen in Belgrado, Skopje en in Sarajevo.

27 Een overzicht van de EU-geleide operaties en missies is te vinden op <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations>. In 2014 gaf de EU leiding aan de volgende 17 operaties en missies: EUFOR Althea Bosnia-Herzegovina, EUFOR RCA Central African Republic, EU Atalanta, EUBAM Rafah, EUBAM Libya, EUBAM Ukraine, EUBAM Moldova and Ukraine, EUCAP Nestor, EUCAP Sahel Niger, EUCAP Sahel Mali, EULEX Kosovo, EUMM Georgia, EUPOL Afghanistan, EUPOL COPPS Palestinian Territories, EUSEC RD Congo, EUTM Mali, EUTM Somalia.

28 De Nederlandse krijgsmacht heeft in 2014 militaire eenheden ingezet in zes operaties: MINUSMA (separaat aan parlement aangeboden), PATRIOTS Turkije (zie hoofdstuk 2), ATF Irak (zie hoofdstuk 3), Atalanta en Ocean Shield (zie hoofdstuk 4), ATF Afghanistan (zie hoofdstuk 5).

29 De verantwoording van de inzet van civiele functionarissen is opgenomen in de reguliere verantwoording door het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Veiligheid & Justitie.

- De individuele Nederlandse militair wordt vaak ingezet in een complexe omgeving waarin het meer tijd kost voordat de militair invloed kan uitoefenen op het verloop van de operatie of missie. Het duurt langer om de noodzakelijke persoonlijke relaties op te bouwen en de plaatselijke dynamiek binnen de internationale *interagency* omgeving te doorgronden.
- De algemene basisvaardigheden van individuele Nederlandse militairen om te kunnen functioneren binnen een operatie of missie zijn goed maar het kost tijd de specifieke expertise en dossierkennis op te bouwen tijdens de werkzaamheden in het inzetgebied.
- Bij geïntegreerd optreden worden functies binnen de operatie of missie ook gevuld door *officials* van internationale organisaties die gedurende lange tijd binnen een operatie of missie optreden. Om als serieuze gesprekspartner van deze *officials* op te kunnen treden, is het van belang niet 'slechts een vluchtige voorbijganger' te zijn.

De Commandant der Strijdkrachten maakt een zorgvuldige afweging tussen enerzijds een mogelijke operationele wenselijkheid om individuele militairen langer dan de zes maanden in te zetten en anderzijds de sociale impact en de mogelijke gevolgen van langdurige blootstelling aan levensbedreigende operationele risico's en barre leefomstandigheden. Indien de militair langer dan zes maanden wordt uitgezonden, is het van belang dat de militair zeer tijdig wordt aangewezen en dat de reguliere werkzaamheden van de militair worden overgenomen. Ook de inzet van reservisten met een specifieke deskundigheid heeft bijzondere aandacht. Te denken valt aan specifieke functies binnen operaties, missies en samenwerkingsprogramma's in het Midden Oosten (UNTSO, USSC) maar ook in andere regio's (SSD Burundi).

6.1 Balkan

Nederland en Europa hebben baat bij een stabiele en welvarende Balkanregio. Sinds de oorlogen in Kroatië, Bosnië-Herzegovina en Kosovo, die volgden op het uiteenvallen van Joegoslavië, spant de internationale gemeenschap zich in met een combinatie van diplomatieke, ontwikkelingssamenwerkings- en militaire middelen om de stabiliteit en de wederopbouw te bevorderen.³⁰ Door de internationale gemeenschap worden militaire middelen ingezet in de operaties/missies EUFOR Althea³¹, KFOR³² en EULEX³³. Met het geheel van deze operaties en missies levert de internationale gemeenschap een samenhangende bijdrage aan de versterking van de veiligheidsstructuren op de Balkan en daarmee aan de bevordering van de internationale rechtsorde. Hierbij is het van belang dat de internationale gemeenschap steeds minder uitvoerende taken op zich neemt en ook de adviserende rol langzaam terugdringt.

Als onderdeel van de internationale inspanningen zijn in 2014 gespreid over alle operaties en missies op de Balkan enkele Nederlandse militairen individueel ingezet:

30 De verantwoording van diplomatieke en ontwikkelingssamenwerkingsmiddelen is opgenomen in de reguliere verantwoording door het ministerie van Buitenlandse Zaken.

31 Officiële website van EUFOR Althea <http://www.euforbih.org>. Sterkte ongeveer 600 militairen uit 17 EU-lidstaten en 5 niet EU-lidstaten. Twee landen leveren grote militaire contingenten (Oostenrijk en Turkije samen ruim 350 militairen).

32 Officiële website van KFOR <http://www.aco.nato.int/kfor.aspx>. Sterkte ongeveer 4.700 militairen uit 21 NATO-lidstaten en 11 niet NATO-lidstaten. Zes landen leveren grote militaire contingenten (Oostenrijk, Duitsland, Italië, Slovenië, Turkije en de Verenigde Staten samen ruim 3.100 militairen).

33 Officiële website van EULEX <http://www.eulex-kosovo.eu>. Sterkte ongeveer 1.600 civiele en militaire medewerkers uit 28 EU-lidstaten en 5 niet EU-lidstaten.

EUFOR Althea, KFOR en EULEX. Daarnaast zijn ook enkele Nederlandse civiele functionarissen ingezet.

6.1.1 *EUFOR Althea (Bosnië-Herzegovina)*

Ontwikkelingen

De doelstelling van EUFOR Althea is het ondersteunen van de inspanningen van Bosnië-Herzegovina voor de handhaving van een veilige omgeving en het vergroten van de zelfredzaamheid van de Bosnische strijdkrachten. In februari 2014 waren er in tientallen plaatsen in Bosnië demonstraties en rellen als gevolg van een voortdurende politieke impasse, aanhoudende economische achteruitgang en inter-etnische spanningen. EUFOR Althea werd verrast en bleek onvoldoende voorbereid op de omvang en intensiteit van deze onlusten. Naar aanleiding van deze rellen is de balans tussen executieve en non-executieve taken binnen de missie opnieuw onder de loep genomen. Hierbij is geconstateerd dat het executieve deel van de missie niet voldoende is toegerust om adequaat te kunnen optreden tegen ernstige onlusten. In reactie hierop heeft Groot-Brittannië tijdelijk extra troepen gestationeerd in Bosnië-Herzegovina ter ondersteuning van EUFOR Althea.

In mei 2014 zijn er als gevolg van heftige neerslag in Bosnië grote overstromingen geweest. EUFOR Althea heeft hier in samenwerking met de Bosnische hulpdiensten steun geleverd aan de lokale bevolking (reddingswerkzaamheden en herstellen schade).

Activiteiten

De drie Nederlandse militairen waren werkzaam binnen de *Capacity Building & Training Division* van EUFOR Althea en binnen de *Joint Staff* en het *Operations Command* van de Bosnische krijgsmacht. Zij voerden hun werkzaamheden uit ten behoeve van training en capaciteitsopbouw van de *Armed Forces Bosnia-Herzegovina*. In 2014 werkten de Nederlandse militairen aan de verdere ontwikkeling van een trainingssystematiek voor de Bosnische krijgsmacht. In het voorjaar van 2014 ondersteunden de Nederlandse militairen met advies de Bosnische krijgsmacht tijdens de grote overstromingen in het noorden van Bosnië-Herzegovina.

6.1.2 *KFOR (Kosovo)*

Ontwikkelingen

De doelstelling van KFOR is het bijdragen aan een veilige omgeving en de handhaving van de openbare orde in Kosovo. KFOR waarborgt ook de bewegingsvrijheid van EULEX en andere internationale organisaties. Daarnaast ondersteunt KFOR de ontwikkeling van een stabiel, democratisch, multi-etnisch en vredig Kosovo en de opbouw van de Kosovaarse veiligheidsdiensten (*Kosovo Security Forces*). In 2014 is een *periodic mission review* gehouden die aanleiding is geweest om tot een nieuw militair concept voor toekomstige graduele troepenafbouw te komen met een meer flexibel en voorwaardelijk karakter (*conditions based*, niet *calendar driven*). De verbeterde veiligheidssituatie in Kosovo leidt tot een steeds betere samenwerking tussen de Kosovaarse politie, EULEX Kosovo en KFOR. In 2014 is geen aanleiding geweest voor een directe interventie door KFOR. In juni 2014 zijn bij gewelddadige protesten door Kosovaarse Albanezen EULEX Kosovo en KFOR aanwezig geweest in hun rol als respectievelijk *second* en *third responder*. De Kosovaarse politie bleek als *first responder* zelf in staat te zijn om de orde te herstellen. KFOR is tevens enkele malen opgetreden bij het opruimen van wegversperringen.

Activiteiten

De drie Nederlandse militairen waren werkzaam binnen het hoofdkwartier van KFOR. Zij voerden hun stafwerkzaamheden uit ten behoeve van de ondersteuning van het hoofdkwartier op het gebied van logistieke planning, transport en IT-ondersteuning. Zij hadden geen invloed op het verloop van de KFOR-operaties. Daarnaast voerden twee Nederlandse militairen nationale ondersteuning uit ten behoeve van de Nederlandse militairen die waren ingezet in KFOR en EULEX.

6.1.3

*EULEX (Kosovo)*Ontwikkelingen

De doelstelling van EULEX is het bijdragen aan de capaciteitsopbouw van de *rule of law* sector in Kosovo. Het doel van de missie is het opzetten van een duurzaam, transparant en multi-etnisch justitieel systeem. Tevens dienen politie- en douanediensdiensten te worden gecreëerd die vrij zijn van politieke invloeden en die, net als alle andere *Rule of Law* instituties, in een gedegen wettelijk kader opereren dat voldoet aan Europese standaarden. In februari 2014 is een *strategic review* van de missie gehouden. Op basis hiervan is de missie vanaf 14 juni 2014 herzien. Hoewel de missie zowel een executief als een monitoring-, mentoring- en adviseringsmandaat blijft behouden, is het zwaartepunt van het executief mandaat in het noorden van Kosovo komen te liggen. Een belangrijke verandering is dat het Kosovo *Special Prosecution Office* en de hierin werkzame EULEX-staf en EULEX-rechters zijn ingebed in Kosovaarse structuren, waardoor Kosovo zelf verantwoordelijk is geworden voor zijn eigen rechtspraak. Vanaf 14 juni 2014 tot 14 oktober 2014 is een transitieperiode doorlopen waarbij de missie conform het operationeel plan van 1250 naar 800 internationale stafmedewerkers is ingekrompen. Deze inkrimping vloeit voort uit de toegenomen stabiliteit van Kosovo. De lokale staf is van 1000 naar 800 personen verkleind. De maximale Nederlandse bijdrage aan EULEX is met deze inkrimping tevens teruggebracht naar 30 functionarissen.

EULEX zal de *Special Investigative Task Force* (SITF) blijven ondersteunen. Nederland is gevraagd of het bereid is strafrechtelijke procedures te ondersteunen die de SITF zou kunnen initiëren na voltooiing van het onderzoek.³⁴

De missie is geconfronteerd met aantijgingen van corruptie binnen EULEX waarbij internationale staf zou zijn betrokken. De Kosovaarse autoriteiten zijn een strafrechtelijk onderzoek gestart naar deze beschuldigingen. Ook is in opdracht van Hoge Vertegenwoordiger Mogherini een onafhankelijk onderzoek gestart naar de wijze waarop de missie is omgegaan met deze beschuldigingen.

Activiteiten

In 2014 werd de Nederlandse militaire bijdrage teruggebracht van vijftien naar vijf militairen. Deze vijf Nederlandse militairen waren werkzaam binnen de *Special Police Unit* en het *Border & Boundary Department North*. Zij werden ingezet in het kader van de uitvoering van algemene politietaken en grensbewaking. Tevens voerden zij werkzaamheden uit ten behoeve van monitoring, mentoring en advisering van de grensbewaking.

6.1.4

Conclusie

Door individuele Nederlandse militairen gespreid in te zetten over ongeveer tien functies bij EUFOR Althea, EULEX en KFOR laat Nederland zien betrokken te willen

³⁴ KST 29521, nr. 240, d.d. 14 ap 2014.

blijven bij de versterking van de veiligheidsstructuren op de Balkan. Tevens wordt recht gedaan aan de jarenlange gezamenlijke internationale inspanning waaraan Nederland in het verleden ook substantieel met militaire eenheden heeft bijgedragen.

6.2 Midden Oosten

De internationale gemeenschap spant zich in met een combinatie van diplomatieke, ontwikkelingssamenwerkings- en militaire middelen om het Midden Oosten Vredesproces te bevorderen. De internationale gemeenschap zet militaire middelen in de operaties/missies UNTSO³⁵, UNDOF³⁶, UNIFIL³⁷, MFO³⁸, EUBAM³⁹ en EUPOL COPPS⁴⁰. Ook zijn er samenwerkingsprogramma's zoals USSC⁴¹. Met het geheel van deze operaties, missies en samenwerkingsprogramma's levert de internationale gemeenschap een samenhangende bijdrage aan de bevordering van het Midden Oosten Vredesproces.

Nederland ziet het als zijn internationale verantwoordelijkheid een bijdrage te leveren aan het verminderen van de spanningen en aan het toewerken naar meer stabiliteit in het Midden-Oosten. Als onderdeel hiervan zijn in 2014 gespreid over diverse operaties, missies en samenwerkingsprogramma's gericht op het Midden Oosten Vredesproces enkele Nederlandse militairen individueel ingezet: UNTSO, UNDOF, MFO, EUBAM, USSC. Daarnaast zijn ook enkele Nederlandse civiele functionarissen ingezet.

6.2.1 UNTSO (Libanon en Golan)

Ontwikkelingen

UNTSO speelt een belangrijke rol in het toezicht houden op bestanden in de regio (Israël, Syrië en Libanon). De instabiliteit in het Midden Oosten ten gevolge van het conflict tussen Israël met de Palestijnen en omliggende landen heeft een destabiliserende invloed op de regio. Nederland ziet het als zijn internationale verantwoordelijkheid een constructieve bijdrage te leveren aan het Midden Oosten Vredesproces, alsook het mitigeren van spillover effecten vanuit Syrië.

De missie sluit nauw aan bij UNIFIL en UNDOF en werkt ook nauw samen met deze missies. Aangezien het mandaat regionaal is, zijn UNTSO waarnemers flexibel inzetbaar en worden zij ingezet waar zij op dat moment van meerwaarde zijn. Zo zijn op dit moment UNTSO-waarnemers vooral werkzaam tussen Syrië en Israël en tussen Israël en Libanon.

Nederland blijft hierdoor goed op de hoogte van de recente ontwikkelingen in de regio. Ook deelt Nederland de internationale lasten (solidariteit) voor het beperken van de instabiliteit in de regio door bij te dragen aan UNTSO.

35 Officiële website van UNTSO <http://www.un.org>. Sterkte ruim 150 militairen uit 25 landen.

36 Officiële website van UNDOF <http://www.un.org>. Sterkte ongeveer 900 militairen uit 5 landen.

37 Binnen de militaire operatie UNIFIL worden geen Nederlandse militairen ingezet. Officiële website van UNIFIL <http://www.un.org>. Sterkte ongeveer 15.000 militairen uit 37 landen.

38 Officiële website van MFO <http://www.mfo.org>. Sterkte ongeveer 1.600 militairen uit 14 landen. Drie landen leveren grote militaire contingenten (Columbia, Fiji en Verenigde Staten samen bijna 1.400 militairen).

39 Officiële website van EUBAM <http://www.eubam-rafah.eu>. De kernstaf bestaat uit vier EU-stafleden. Drie EU-lidstaten hebben functionarissen *stand-by* staan.

40 Binnen de civiele missie EUPOL COPPS worden geen Nederlandse militairen ingezet maar wel enkele civiele functionarissen. Officiële website van EUPOL COPSS <http://www.eupolcoppss.eu>.

41 Officiële website van USSC <http://www.state.gov/s/ussc/>. Binnen USSC werken ongeveer 50 functionarissen uit 6 landen.

Aangezien UNTSO waarnemers ongewapend zijn, dragen andere missies (UNIFIL en UNDOF) zorg voor de directe beveiliging van de waarnemers. De veiligheidssituatie blijft risicovol en sinds september 2014 zijn alle observatieposten aan Syrische zijde geëvacueerd. De VN monitort de veiligheidssituatie met betrekking tot de waarnemers goed.

Activiteiten

De twaalf Nederlandse militairen waren werkzaam in Libanon en op de Golan. Zij verrichtten hun ongewapende werkzaamheden in verschillende waarnemingsgroepen om toe te zien op de naleving van de bestaande bestandsafspraken tussen de landen in de regio. De militairen van UNIFIL (Libanon) en UNDOF (Golan) zorgden voor *force protection* en *medical evacuation*. Als gevolg van de aanhoudende gevechten aan de Syrische zijde van de bestandslijn moesten observatieposten worden teruggetrokken en werden de werkzaamheden verricht vanuit locaties aan de Israëlsche zijde van de bestandslijn.

6.2.2 *UNDOF (Golan)*

Ontwikkelingen

UNDOF is een VN-waarnemingsmissie die sinds 1974 op de Golan toeziet op de handhaving van het staakt-het-vuren tussen Syrië en Israël. Daarnaast levert UNDOF bescherming aan UNTSO. UNDOF vormt een buffer voor de *spillover* effecten vanuit Syrië naar Israël.

Gezien de instabiele omgeving waarin UNDOF werkzaam is, zijn de veiligheidsrisico's significant. In de zomer van 2014 werden waarnemers uit Fiji gegijzeld en waarnemers uit de Filippijnen beschoten. Sinds september 2014 zijn alle observatieposten aan Syrische zijde geëvacueerd.

Activiteiten

De twee Nederlandse militairen waren werkzaam vanuit Camp Faouar (Syrië) en Camp Ziouani (Golan). Zij verrichtten hun werkzaamheden voor het hoofdkwartier UNDOF en hielden dagelijks contact met het Syrische leger (*Syrian Arab Armed Forces*) en het Israëlsch leger (*Israeli Defence Force*). Tevens volgden zij uit eerste hand de ontwikkelingen van de (veiligheids)situatie. Deze observaties werden onder andere gedeeld met het ministerie van Defensie en de overige Nederlandse militairen in het inzetgebied.

6.2.3 *MFO (Sinaï)*

Ontwikkelingen

De MFO houdt in de Sinaï toezicht op de naleving van de Camp David vredesakkoorden tussen Israël en Egypte uit 1979. Middels een financiële en personele bijdrage beoogt Nederland bij te dragen aan vrede en stabiliteit in de regio en goede betrekkingen tussen Egypte en Israël.

Sinds 2013 is het aantal aanslagen door terreurnetwerken die opereren vanuit de Sinaï sterk toegenomen. De dreiging is vooral gericht tegen Egyptische autoriteiten en tegen Israël. In februari 2014 was er echter voor het eerst sinds lange tijd weer een terreuraanslag die was gericht op buitenlanders. Het machtsvacuüm in de Sinaï in combinatie met conflicten in onder andere Syrië en de Hoorn van Afrika heeft geleid tot een grotere stroom migranten richting Europa. De voortdurende politieke instabiliteit sinds de val van ex-president Mubarak in 2011 heeft grote implicaties

voor de Egyptenaren en de regio, in het bijzonder Israël. MFO draagt bij aan vermindering van deze effecten.

Gelet op het aanbod van Canada een grote (en voor MFO kostenloze) eenheid op het gebied van *Military Force Protection* te leveren, was er vanaf 1 april 2015 geen behoefte meer aan de Nederlandse bijdrage. Vanwege het rotatieschema heeft Nederland per 1 februari 2015 de personele bijdrage beëindigd.

Activiteiten

De vier Nederlandse militairen waren werkzaam binnen het hoofdkwartier van MFO. Zij voerden hun stafwerkzaamheden uit ten behoeve van de ondersteuning van het hoofdkwartier op het gebied van *force protection* en militaire politie. Zij hadden geen invloed op het algehele verloop van de MFO-operaties. Wel hadden zij invloed op de *force protection* van de MFO die extra aandacht kreeg vanwege de verslechtering van de veiligheidssituatie in de Sinai. De Nederlandse militairen zijn in februari 2015 teruggekeerd.

6.2.4 *EUBAM (Rafah)*

Ontwikkelingen

Doel van deze missie is het verbeteren van de veiligheid van grensverkeer van personen bij de grensovergang Gaza – Egypte. Sinds Hamas de macht over heeft genomen in de Gazastrook is deze missie een slapende missie geworden. Tijdens de gevechten van afgelopen zomer was opening van de grensovergangen een belangrijke Palestijnse eis bij de onderhandelingen over een staakt-het-vuren, waarbij reactivering van EUBAM Rafah een rol speelde. Bij de gevechten is de compound van EUBAM Rafah zwaar beschadigd geraakt. Een snelle reactivering is door omstandigheden minder waarschijnlijk. Egypte houdt namelijk de grensovergang met Rafah gesloten en de terugkeer van de Palestijnse Autoriteit naar Gaza blijft uit. Verder worden er geen onderhandelingen gehouden tussen Israël en de Palestijnen over een langdurig bestand.

Activiteiten

De Nederlandse toezegging bestond in 2014 uit drie militairen die *stand-by* waren. Bij een eventuele reactivering van EUBAM Rafah kunnen deze Nederlandse militairen binnen korte tijd worden ingezet.

6.2.5 *USSC (Jeruzalem en Ramallah)*

Ontwikkelingen

USSC is een door de Verenigde Staten geleide missie waaraan naast de Verenigde Staten ook Canada, Verenigd Koninkrijk, Turkije en Nederland deelnemen. Doel is versterking van de Palestijnse veiligheidsdiensten en de Presidentiële Garde. Het uiteindelijke doel is om de Palestijnse veiligheidssector in staat te stellen veiligheid van Palestijnse (en daarmee indirect ook Israëlische) samenleving te waarborgen. Het *train the trainers* programma vordert goed. De inzet van USSC op de versterking van de Palestijnse veiligheidssector is complementair aan de inzet van EUPOL COPPS (politie en *rule of law*). De Nederlandse belangen in de Palestijnse Gebieden zijn (vooral met het oog op het Midden-Oosten Vredesproces) groot en USSC levert een belangrijke en effectieve bijdrage aan de Palestijnse veiligheidssector en daarmee de mogelijkheid tot een stabiele Palestijnse staat.

Activiteiten

De vijf Nederlandse militairen waren werkzaam binnen het hoofdkwartier van USSC (Jeruzalem) en bij de Palestijnse Autoriteit (Ramalah). Hun werkzaamheden bestonden uit de begeleiding en coaching van Palestijnse trainers, en richtten zich op trainingsontwikkelingen en de verbetering van onderlinge operationele communicatie. De militairen adviseerden de directeur van de *Central Training Administration* over het ontwikkelen van trainingssystematiek en er werd een bijdrage geleverd aan het opzetten van de communicatiestructuur en de overdracht van communicatiemiddelen.

6.2.6

Conclusie

Door individuele Nederlandse militairen gespreid in te zetten over ongeveer twintig functies bij UNTSO, UNDOF, MFO en USSC laat Nederland zien betrokken te willen blijven bij de bevordering van het Midden Oosten Vredesproces.

6.3

Afrika en Azië

Door bij te dragen aan de capaciteitsopbouw van regionale en nationale veiligheidsstructuren in Afrika en Azië bevordert Nederland de internationale rechtsorde en draagt Nederland direct bij aan internationale vrede en veiligheid. Capaciteitsopbouw in Afrika past daarnaast ook goed binnen een van de accenten van de Internationale Veiligheidsstrategie (IVS), waarin gesteld wordt dat Europese lidstaten meer verantwoordelijkheid moeten nemen voor gebeurtenissen aan de randen van de EU, aangezien dit directe gevolgen heeft voor onze eigen veiligheid en economische belangen.

De keuze voor deelname aan bepaalde operaties en missies kan bepaald worden door onder andere strategische belangen, een lange (ontwikkelings)relatie met een land of door onze handelsbelangen (zoals de anti-piraterijmissies). Het kader waarbinnen een missie opereert (bijvoorbeeld VN of EU), kan daarnaast ook een rol spelen. Dit geldt ook voor deelname aan operationele hoofdkwartieren, waarbij het soms (zoals in EU-verband) ook een verplichting kan zijn aan hoofdkwartieren bij te dragen.

Als onderdeel van de internationale inspanningen zijn in 2014 gespreid over diverse operaties, missies en samenwerkingsprogramma's enkele Nederlandse militairen individueel ingezet: UNMISS⁴², EUTM Mali⁴³, EUTM Somalië⁴⁴, EUCAP NESTOR⁴⁵, REFLECS3⁴⁶, SSD, ACOTA⁴⁷ en UNAMA⁴⁸. Daarnaast waren ook Nederlandse civiele functionarissen ingezet en waren enkele Nederlandse militairen individueel in operationele hoofdkwartieren⁴⁹ tewerkgesteld.

42 Officiële website van UNMISS <http://www.unmiss.unmissions.org>. Sterkte ongeveer 13.500 functionarissen (afkomstig uit ruim 60 landen) waaronder ruim 10.000 militairen en ruim 1.000 politiefunctionarissen.

43 Officiële website van EUTM Mali <http://www.eutmmali.eu>. Sterkte ongeveer 550 militairen uit 23 EU-lidstaten en 5 niet EU-lidstaten. Vier landen leveren grote militaire contingenten (België, Duitsland, Frankrijk, Spanje samen bijna 350 militairen).

44 Officiële website van EUTM Somalië <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-somalia>.

Sterkte ongeveer 125 militairen uit 10 EU-lidstaten en 1 niet EU-lidstaat.

45 Officiële website van EUCAP NESTOR <http://www.eucap-nestor.eu>. Sterkte ongeveer 180 functionarissen (waarvan bijna 40 lokale medewerkers).

46 Officiële website van REFLECS3 <http://www.rappicc.sc>. Sterkte ongeveer 15 functionarissen.

47 Officiële website van ACOTA <http://www.state.gov/p/af/rt/acota>. Het trainingsprogramma wordt uitgevoerd in meer dan 25 Afrikaanse staten.

48 Officiële website van UNAMA <http://www.unama.unmissions.org>. Sterkte ongeveer 1.600 functionarissen (waarvan ruim 1.100 Afghanen), 14 militaire adviseurs en 2 politiek adviseurs.

49 Zie paragraaf 6.4.

6.3.1 UNMISS (Zuid Sudan)

Ontwikkelingen⁵⁰

Bij de start van de missie in 2011 richtte UNMISS zich in hoofdzaak op de consolidatie van vrede in Zuid-Sudan om staatopbouw en economische ontwikkeling mogelijk te maken. Sinds het uitbreken van de crisis in december 2013, zijn de werkzaamheden van UNMISS veranderd en richt UNMISS zich primair op de bescherming van de burgerbevolking. Nederland heeft zich vanaf de onafhankelijkheid van Zuid-Sudan gecommitteerd aan de opbouw van het land, onder andere door de bijdrage aan UNMISS. Het kabinet constateerde in 2014 dat het werk van UNMISS sinds het uitbreken van de crisis meer dan ooit nodig is en verlengde daarom de Nederlandse bijdrage aan de missie.

Het conflict in december 2013 brak uit in Juba. Al snel verspreidden gevechten tussen aanhangers van president Kiir en voormalig vice-president Machar zich naar meerdere deelstaten. Vooral in de deelstaten Jonglei (Bor), Unity (Bentiu) en Upper-Nile (Malakal) verslechterde de veiligheidssituatie snel. Sinds het uitbreken van de crisis zijn ongeveer twee miljoen mensen hun woonplaats ontvlucht.

Onder leiding van de *Intergovernmental Authority on Development* (IGAD) werden onderhandelingen tussen Kiir en Machar gestart. Dit leidde op 23 januari 2014 tot een staakt-het-vuren. Deze overeenkomst werd al snel door beide partijen geschonden. Ook opvolgende overeenkomsten in mei, augustus en november werden opnieuw geschonden door beide partijen. Het lukte de partijen niet om het over cruciale kwesties eens te worden, waaronder over de machtsdeling in een overgangsregering. Ondertussen bleven gewelddadigheden zich voordoen, zoals eind oktober toen enkele dagen hevig werd gevochten in en rond Bentiu.

Gezien hun betrokkenheid bij gewelddadigheden stelde de EU, mede op aandringen van Nederland, op 10 juli persoonsgebonden sancties in. Ook de Verenigde Staten en Canada hebben sancties tegen militaire leiders ingesteld. De Afrikaanse Unie (AU) en IGAD hebben in 2014 gedreigd sancties op te leggen, maar het bleef bij dreigen. Door de regio opgelegde sancties zouden de grootste impact hebben op de sleutelspelers in het conflict.

In 2014 werd het VN-mandaat aangepast, waarbij de taken van UNMISS formeel aangepast aan de nieuwe omstandigheden. De hoofdtaken betreffen sindsdien bescherming van de burgerbevolking, het monitoren en onderzoeken van mensenrechtenschendingen, het scheppen van voorwaarden voor het verlenen van humanitaire hulp en het ondersteunen van de wapenstilstand. Steun aan staatopbouw vormt niet langer onderdeel van het mandaat.

Door de focus op bescherming van de burgerbevolking had UNMISS extra capaciteit nodig. Hiertoe werd reeds in december 2013 het troepenplafond door de VN-Veiligheidsraad (VNVR) verhoogd. Het aantal militairen werd verhoogd van 7.000 naar 12.500 en het aantal politiefunctionarissen van 900 naar 1.323. Ook stemde de VNVR in met uitbreiding van *enablers* (vooral helikopters). Het aantal troepen nam in de loop van 2014 toe, maar eind 2014 was het troepenplafond nog niet bereikt en bestond UNMISS uit ruim 10.000 militairen en ruim 1.000 politiefunctionarissen. In 2014 heeft UNMISS de meeste capaciteit ingezet in en rond de ontstane *Internally*

⁵⁰ Een uitgebreide beschrijving is gerapporteerd in KST 29521, nr. 255, d.d. 19 sep 2014 en KST 29521, nr. 281, d.d. 30 jan 2015.

Displaced Persons (IDP)-kampen op de VN-bases, ter bescherming van de ontheemden. Ook UNPOL richtte zich in de loop van 2014 op de bescherming van de burgerbevolking. Waar UNPOL voor het uitbreken van de crisis vooral de Zuid-Sudanese politie trainde, werden UNPOL functionarissen in 2014 vooral ingezet in de IDP-kampen onder andere op het gebied van *community policing*.

Sinds het uitbreken van de crisis is het karakter van de totale Nederlandse bijdrage in Zuid-Sudan veranderd. Waar Nederland sinds de onafhankelijkheid in 2011, in het kader van de geïntegreerde benadering, via verschillende kanalen bijdroeg aan de opbouw van Zuid-Sudan, werd in 2014 de bijdrage primair gericht op het steunen van de bevolking en het helpen scheppen van voorwaarden voor hernieuwde stabiliteit.

Activiteiten⁵¹

De Nederlandse militairen⁵² waren werkzaam als politie-, liaison- en als staffunctionaris,

- *Individual Police Officers* (IPO's) verrichtten als onderdeel van UNPOL in 2014 zeer diverse ongewapende taken gericht op de hoofdtaak van UNMISS (bescherming van de bevolking) zoals:
 - o Patrouilleren op IDP-kampen, handhaven van de orde en toezicht houden op de naleving van VN-kampregels samen met *Formed Police Units* (FPU). Dit gebeurde onder andere volgens het concept van *community policing* waarbij nauwe contacten werden onderhouden met de leiders van de ontheemden zelf (*'community elders'* en *'community watches'*).
 - o Houden van toezicht op de controle bij de toegangspoorten van IDP-kampen. Ook voorzien ze UNPOL-ers uit andere landen van advies, onder andere op het gebied van beveiliging maar ook op het gebied van mensenrechten.
 - o Bijdragen aan het opzetten van *Tactical Operation Centres* (TOCs) bij de IDP-kampen. Een TOC werkt als een meldkamer waarin de lijnen van UNPOL (IPO en FPU) en de *Force Protection* bij elkaar komen.
 - o Waar mogelijk hebben Nederlandse IPO's extra activiteiten opgezet in de IDP-kampen. Zo werd een genderprogramma, waarin aandacht werd besteed aan huiselijk geweld en de bredere problematiek van seksueel en *genderbased* geweld, goed bezocht en gewaardeerd door de ontheemden.
 - o Begeleiden van immigratie-aangelegenheden op de luchthaven van Juba.
- *Military Liaison Officers* (MLO's) onderhielden contacten met militaire organisaties zoals de regeringstroepen en verzamelden hierbij in geheel Zuid-Sudan waardevolle informatie voor UNMISS.
- Staffunctionarissen werkten binnen de staf van UNMISS en als luchtverkeersleider op de luchthaven in Juba.
- Ten slotte voerde een Nederlandse militair de nationale ondersteuning uit ten behoeve van de Nederlandse militairen en politiefunctionarissen die waren ingezet in UNMISS.

Andere relevante aspecten Toetsingskader

Gelet op de snel wisselende veiligheidssituatie bleef de veiligheid van de ingezette Nederlandse militairen een voortdurend aandachtspunt. Bij verhoogde dreiging kan

⁵¹ Een uitgebreide beschrijving is gerapporteerd in KST 29521, nr. 255, d.d. 19 sep 2014 en KST 29521, nr. 281, d.d. 30 jan 2015.

⁵² De inzet bestond in 2014 uit maximaal 30 militairen.

toevlucht worden gezocht tot bunkers op de VN-basis en kunnen aanvullende veiligheidsmaatregelen worden getroffen zoals het tijdelijk laten dragen van een scherfwerend vest. Hoewel IPO's hun werkzaamheden ongewapend vervullen, geldt voor hen wel het recht op zelfverdediging. Met het oog op gebruik, in geval van nood, van de door Nederland ingevlogen wapens, is een veiligheidsinstructie opgesteld. De beslissing om tot bewapening van de Nederlandse militairen over te gaan, wordt genomen door de *Senior National Representative* in overleg met het ministerie van Defensie in Den Haag.⁵³

Daarnaast hebben de medische risico's voortdurende aandacht. Specifieke lessen over hygiëne en preventieve gezondheidszorg zijn onderdeel van het voorbereidingstraject van de militairen. Alhoewel UNMISS over eigen medische voorzieningen beschikt, is vooral de medische afvoercapaciteit een blijvend aandachtspunt. Door goede voorlichting aan de ingezette Nederlanders, het vooraf verstrekken van aanvullende medische goederen, de telefonische beschikbaarheid van Nederlandse (tropen)artsen en de toezegging dat Nederland voorkeur heeft voor evacuatie naar Nederland indien gespecialiseerde zorg noodzakelijk is, en hiervoor ook de kosten wil dragen, worden de medische risico's zo beperkt mogelijk gehouden.

Voortgang

De Nederlandse militairen hebben ook in 2014 een waardevolle bijdrage geleverd aan de hoofdtaak van UNMISS (bescherming van de burgerbevolking). Het effect van de Nederlandse bijdrage wordt verhoogd door een geografische en thematische concentratie aan te brengen. Zo worden Nederlanders inmiddels ingezet op vier IDP-kampen in plaats van zes. Ook wordt de Nederlandse expertise op het gebied van *community policing* door UNPOL gewaardeerd.

6.3.2

EUTM (Mali)

Ontwikkelingen

In mei 2014 leidde een bezoek van premier Mara aan Kidal tot gewapende confrontaties tussen de separatistische rebellingengroepering MNLA en het Malinese leger, waarbij de regering door EUTM-getrainde bataljons inzette. De troepen leden een gevoelige nederlaag. Als gevolg van de gebeurtenissen bij Kidal werd in juli een staakt-het-vuren gesloten en werden vredesonderhandelingen opgestart in Algiers. De partijen kwamen echter in het najaar niet nader tot elkaar. De veiligheidssituatie verslechterde intussen door confrontaties tussen noordelijke groeperingen en pro-regering milities en aanvallen op MINUSMA.

Het mandaat van EUTM Mali is op 18 mei 2014 verlengd met twee jaar. Gedurende deze periode worden nog drie bataljons opgeleid en ondergaan eerder getrainde bataljons opnieuw trainingen. De vier door EUTM reeds getrainde bataljons zijn gedurende het afgelopen halfjaar ingezet in Gao, Almoustarat, Menaka, Aguelhok, Tessalit en Douenza. Naar aanleiding van de hierboven beschreven gebeurtenissen in Kidal wordt op basis van het nieuwe mandaat meer nadruk gelegd op leiderschap in de trainingen. Ook richt de adviescomponent zich op tekortkomingen op het gebied van logistiek en inlichtingen door middel van *Quick Impact Projects*. Ondanks de precare politieke- en veiligheidssituatie kon EUTM haar werk voortzetten door het geven van trainingen in een militair kamp en capaciteitsversterking bij het Malinese ministerie van Defensie.

53 KST 29521, nr. 247, d.d. 4 jun 2014.

Een van de uitdagingen waar de missie voor staat is het feit dat mentoring in het veld geen onderdeel uitmaakt van het EUTM-mandaat, wat het volgen van de getrainde rekruten lastig maakt. Ook kampt het Malinese ministerie van Defensie met gebrekkige financiën en materieel, waardoor de inzet van het Malinese leger, ondanks de trainingen, beperkingen ondervindt.

Activiteiten

De Nederlandse militair was werkzaam binnen het Belgische militaire contingent dat zorg draagt voor de beveiliging van EUTM. Hij voerde zijn stafwerkzaamheden uit ten behoeve van de ondersteuning van de inzet van deze Belgische eenheid.

6.3.3

EUTM (Somalië)

Ontwikkelingen

EUTM Somalië draagt bij aan de opbouw van een effectieve veiligheidssector. De hoofdtak van de missie is het trainen van Somalische veiligheidstroepen, het *Somali National Army*. De bijdrage aan EUTM Somalië is onderdeel van de bredere inzet van Nederland op het gebied van piraterijbestrijding in de Hoorn van Afrika. Tot deze bredere inzet behoort onder andere de deelneming aan de twee andere EU-missies, EU-NAVFOR Atalanta en EUCAP Nestor. Ook past de bijdrage aan EUTM in de ontwikkelingssamenwerking inzet van Nederland op gebied van veiligheid en rechtsorde in Somalië.

In januari 2014 is EUTM Somalië verhuisd naar Mogadishu. Deze verplaatsing maakte het mogelijk voor de missie om naast training ook aandacht te besteden aan mentoring en strategische advisering. Tijdens de *strategic review* van de missie die in het najaar van 2014 is gehouden, werd besloten tot een *'three pillar approach'* (training, mentoring en advisering). De activiteiten met betrekking tot mentoring en strategische advisering moeten worden geïntensiveerd, om zo de trainingen beter in te kunnen bedden en bij te dragen aan de opbouw van het Somalische ministerie van Defensie.

Activiteiten

De maximaal 15 Nederlandse militairen waren werkzaam als trainers (Mogadishu) en als staffunctionarissen (Mogadishu en Nairobi). Zij voerden hun werkzaamheden uit ten behoeve van specialistische training en advisering⁵⁴ van Somalische militairen en van staftaken in het hoofdkwartier van EUTM.

In 2014 verzorgden Nederlandse militairen voor Somalische militairen een *junior* kaderopleiding, een opleiding voor wapenherstellers en een opleiding voor het verlenen van medische zorg onder operationele omstandigheden. Het aantal cursisten was doorgaans lager dan voorzien, de mogelijkheden voor trainingen werden beperkt door de veiligheidssituatie en de beperkte beschikbaarheid van *force protection* eenheden. De duurzaamheid van de behaalde resultaten kan nog niet inzichtelijk worden gemaakt, omdat het Somalische leger niet beschikt over een personeelsregistratiesysteem. De Nederlandse militairen hebben beperkte invloed op het verloop van de trainingsmissie maar dat neemt niet weg dat deze trainingsmissie een belangrijke schakel vormt in de geïntegreerde benadering van de bestrijding van piraterij nabij de hoorn van Afrika.

54 De advisering richtte zich met name op de opzet van een personeelssysteem binnen de Somalische krijgsmacht.

6.3.4 EUCAP NESTOR (Seychellen)

Ontwikkelingen

EUCAP Nestor is de regionale maritieme capaciteitsopbouwmissie van de EU. De missie is actief in vier landen in de Hoorn van Afrika, te weten Somalië, Tanzania, Djibouti en Seychellen. De opbouw van maritieme capaciteit is van groot belang, om zo de regio beter in staat te stellen zelf maritieme criminaliteit, waaronder piraterij, aan te pakken. In 2014 is besloten dat de missie zich focust op Somalië, aangezien de problematiek daar het grootst is.

Activiteiten

De Nederlandse militair was enkele weken werkzaam voor EUCAP NESTOR en assisteerde bij de technische training van personeel van de kustwacht van de Seychellen. Hij heeft hiertoe syllabi opgesteld en training verzorgd. De assistentie voldeed aan de behoefte en werd goed ontvangen.

6.3.5 REFLECS3 (Seychellen)

Ontwikkelingen

Het *Regional Fusion and Law Enforcement Center Safety and Security at Sea* (REFLECS3)⁵⁵ is een multidisciplinair en multinationaal samenwerkingsverband op de Seychellen, operationeel sinds februari 2013.⁵⁶ Doelstelling van de organisatie is om de spilfiguren in de piraterij aan te pakken door betere informatiedeling, meer en sterker bewijsmateriaal en de opbouw van regionale capaciteiten voor onderzoek en opsporing. Eind 2013 is het mandaat uitgebreid met onderzoek en capaciteitsopbouw voor de aanpak van grensoverschrijdende maritieme criminaliteit.

Nederland staat een geïntegreerde aanpak van piraterijbestrijding voor, waarbij piraterij op zee wordt bestreden, maar ook onderliggende oorzaken van piraterij op land worden aangepakt. Opbouw van regionale capaciteit, onder andere op gebied van opsporing en berechting, is hierbij van belang. De bijdrage aan REFLECS3 sluit hier op aan.

Vanwege de complexiteit van en gevoeligheden omtrent het delen van strafrechtelijke informatie kwam REFLECS3 traag op gang. Samenwerking en informatie-uitwisseling met Interpol en organisaties op de Seychellen was in 2014 niet effectief. Ook was REFLECS3 nog niet omgevormd tot een juridische entiteit.

Activiteiten

De Nederlandse militair was werkzaam binnen de REFLECS3-organisatie en droeg bij aan de opsporing van georganiseerde criminele netwerken en groeperingen die zich bezig houden met piraterij. Hij had echter geen invloed op het algehele verloop van de relatief kleine REFLECS3-missie en op de moeizame samenwerking met andere organisaties. Zijn inzet leverde wel enige resultaten op maar afgemeten aan de doelstellingen was de toegevoegde waarde beperkt. Om deze reden is de Nederlandse militair in oktober 2014 teruggekeerd.

6.3.6 SSD (Burundi)

Ontwikkelingen

Het SSD-programma draagt bij aan de professionalisering van leger en politie en democratisering van het bestuur van de veiligheidssector op basis van een

⁵⁵ Voorheen het *Regional Anti-Piracy Prosecution and Intelligence Center* (RAPPICC).

⁵⁶ In het kader van de *UN Convention on National Crime*, artikel 19 'Joint Investigative Bodies'.

Memorandum of Understanding van 2009 voor een looptijd van 8 jaar. Het programma verloopt conform de meerjarige planning en ging in 2014 de derde fase in. In deze fase richten de activiteiten zich op duurzame capaciteitsopbouw van Ministerie van Publieke Veiligheid, Politie en Ministerie van Defensie, alsook op de bevordering van transparantie van budgetten van beide ministeries.

Activiteiten

De twee Nederlandse militairen waren werkzaam binnen het Burundese ministerie van Defensie en binnen het Burundees-Nederlandse projectteam. Zij voerden hun werkzaamheden uit ten behoeve van de ondersteuning van het ministerie en het projectteam. In 2014 stond opleiden en coachen van kaderpersoneel binnen de Burundese overheid centraal. Tevens werd het logistiek project *Groupement des Matériels Automobile et Engines* voltooid. Dit project had als doel het verbeteren van de doelmatigheid en kwaliteit van het technisch onderhoud aan bijvoorbeeld voertuigen. Het resultaat is dat een groot aantal verbeterprocessen in gang is gezet. Ook werd de implementatie van de *Defense Review* begeleid. De wijze waarop deze review is uitgevoerd heeft ook in andere Afrikaanse landen aandacht gekregen. Zo heeft het *Defense Review Team* ook een bezoek aan Somalische defensieleiding gebracht om de in Burundi behaalde resultaten toe te lichten. De trainingen in 2014 richtten zich vooral op mensenrechten, *gender awareness* en militaire ethiek.

Er worden met de activiteiten resultaten geboekt maar er is nog een lange weg te gaan. Schendingen van mensenrechten komen nog steeds voor zoals blijkt uit een recent rapport van *Human Right Watch* waarin de mogelijke betrokkenheid van Burundees overheidspersoneel bij executies aan de kaak wordt gesteld.

6.3.7 ACOTA (Burundi, Uganda, Burkino Faso)

Ontwikkelingen

Het *African Contingency Operations Training and Assistance* (ACOTA) programma wordt geleid door het *US State Department* en behelst capaciteitsopbouw van Afrikaanse vredestroepen die vervolgens ontplooid zullen worden in VN- (gemandateerde) en AU-vredesmissies.

Het ACOTA-programma is er op gericht om langdurige trainingsrelaties met partnerlanden op te bouwen. Aanvankelijk richten de trainingen zich slechts op de toekomstige *peacekeepers*; naarmate het capaciteitsniveau van de Afrikaanse troepen zich ontwikkelt, zal ACOTA zich richten op het overdragen van de trainingsverantwoordelijkheden aan de troepenleverancier en zou het programma in toenemende mate een *train the trainer* karakter moeten krijgen, waarbij de aandacht van ACOTA zich meer kan toespitsen op *mentoring* en specialistische vaardigheden. Rwanda is hiervan een positief voorbeeld.

Omdat Nederland een grote personele bijdrage levert aan MINUSMA in Mali, is ACOTA training voor troepen van Afrikaanse landen die bijdragen aan MINUSMA zeer wenselijk. Dit geldt ook voor de geïntegreerde inzet in de Hoorn van Afrika waarbij het succes van de operaties Atalanta en Ocean Shield (waaraan Nederland bijdraagt) samenhangt met het succes van AMISOM, de VN-vredesmissie in Somalië. Door personeel en financieel bij te dragen, ondersteunt Nederland de lokale capaciteit voor vredeshandhaving in de regio.

Activiteiten

In 2014 zijn door Nederlandse militairen⁵⁷ tien ACOTA-trainingen van elk ongeveer zes weken ondersteund in Burundi (6), Uganda (3) en Burkino Faso (1). Bij deze trainingen werd onder andere aandacht geschonken aan *train-the-trainers* aspecten en het versterken van *junior leadership*. Aandacht voor mensenrechten, ethiek en gender waren eveneens vast onderdeel van de programma's. Het was de eerste keer dat een training in Burkino Faso werd uitgevoerd. Nadat eind oktober in Burkino Faso onlusten uitbraken en de noodtoestand werd uitgeroepen, werd besloten deze training te staken en keerden deze trainers vroegtijdig terug naar Nederland.

Overige trainingsactiviteiten

Naast de diverse ACOTA-trainingen van Afrikaanse eenheden wordt door de Nederlandse krijgsmacht ook in Afrika geoefend. Nederlandse militaire eenheden trainen tijdens deze oefeningen samen met Afrikaanse eenheden waarbij de geïntegreerde civiel-militaire benadering en capaciteitsopbouw centraal staan. Deze gezamenlijke oefeningen worden ook uit het Budget Internationale Veiligheid gefinancierd.

6.3.8

UNAMA (Kabul)

Ontwikkelingen

UNAMA is een politieke missie die ondersteuning geeft aan de Afghaanse regering en de Afghaanse bevolking voor het creëren van draagvlak voor duurzame vrede en ontwikkeling van goed bestuur. Bovendien coördineert UNAMA de verschillende inspanningen van internationale partners op het gebied van ontwikkelingsamenwerking. De implementatie van de Bonn Overeenkomst uit 2001 is een belangrijk element van het mandaat.

Gedurende 2014 speelde UNAMA een belangrijke rol in de aanloop naar de presidentiële verkiezingen, zodat deze zoveel mogelijk *Afghan-led and Afghan-owned* zouden zijn. UNAMA heeft een belangrijke bijdrage aan het hertellen van de stemmen naar aanleiding van de politieke impasse die ontstond na de presidentsverkiezingen. Ook heeft UNAMA een communicatiekanaal met de Taliban. Deze gesprekken richtten zich in 2014 (vooral) op uitsluitend op humanitaire kwesties.

Activiteiten

In 2014 werd de Nederlandse militaire bijdrage teruggebracht van twee militairen naar één militair. Deze Nederlandse militair was werkzaam binnen het hoofdkwartier van UNAMA in Kabul. Hij begeleidde en ondersteunde het Afghaanse ministerie van Binnenlandse zaken bij de ontwikkeling van civiele politietaken op landelijk niveau. Daarnaast adviseerde hij de Afghaanse autoriteiten op het gebied van voorlichting, waarbij ook aandacht werd gegeven aan het belang van meer vrouwelijke politieagenten.

6.3.9

Conclusie

Door individuele Nederlandse militairen gespreid in te zetten over ongeveer vijftig functies bij UNMISS, EUTM Mali, EUTM Somalië, EUCAP Nestor, REFLECS3, SSD, ACOTA en UNAMA laat Nederland zien betrokken te willen blijven bij capaciteitsopbouw van de veiligheidsstructuren in Afrika en Azië.

⁵⁷ Per training vier tot zes militairen.

6.4 Internationale hoofdkwartieren

Door de inzet van individuele Nederlandse militairen bij diverse internationale operationele hoofdkwartieren was het mogelijk:

- uit eerste hand inzicht te krijgen over de wijze waarop de operaties zich ontwikkelden;
- indien noodzakelijk Nederlandse standpunten in te brengen en op een directe manier invloed uit te oefenen op de operaties en het operatieverloop;
- te laten zien dat Nederland als coalitiepartner zich ook inzet om gezamenlijke operaties aan te sturen en te ondersteunen;
- Nederlandse staffunctionarissen operationele ervaring op te laten doen.

Hoofdkwartier	Locatie	Aantal
ISAF <i>Relatie met operaties in Afghanistan</i>	Kabul	15
CMF <i>Relatie met operaties in het kader van piraterijbestrijding</i>	Bahrein	3
NS2AU <i>Relatie met operaties in Afrika</i>	Addis Ababa	1
EUFOR CAR <i>Relatie met operaties in Centraal Afrikaanse Republiek</i>	Bangui	1

Naast de inzet van individuele Nederlandse militairen in bovenstaande internationale operationele hoofdkwartieren worden ook Nederlandse militairen geplaatst op staffuncties in internationale (zoals bijvoorbeeld VN, NATO, EU) en nationale (zoals bijvoorbeeld Britse, Duitse, Franse, Amerikaanse) structuren.

7 Nationale inzet

In 2014 werden Nederlandse militairen ook ingezet in operaties die niet onder leiding stonden van internationale organisaties zoals VN, NAVO of EU. Deze nationale inzet is veelal onder gezag van civiele Nederlandse autoriteiten uitgevoerd.

7.1 Nationale Operaties (Koninkrijk der Nederlanden)

Ontwikkelingen

Inzet van militairen in het kader van Nationale Operaties geschiedt op grond van de derde hoofdtak van de Nederlandse krijgsmacht: het ondersteunen van civiele autoriteiten. Op rotatiebasis stelt de krijgsmacht meer dan 25 procent van de militaire capaciteit ter beschikking voor haar rol als volwaardige veiligheidspartner die civiele autoriteiten in het Koninkrijk ondersteunt. Mede door de veelvuldige inzet in operaties in het buitenland beschikt de Nederlandse krijgsmacht over unieke, hoogwaardige capaciteiten (mensen, middelen en ervaringen) die ook voor nationale inzet relevant zijn.

Activiteiten

Defensie voerde in 2014 structureel een aantal taken uit voor civiele overheden waaronder de inzet van de KMar, de Kustwacht in Nederland en het Caribisch Gebied en de Bijzondere Bijstandseenheden. Structurele taken zijn vastgelegd in wetgeving. Er hoeft voor deze taken dan ook geen apart verzoek om bijstand of steunverlening te worden ingediend. Naast structurele inzet was er ook sprake van reguliere⁵⁸ en incidentele⁵⁹ inzet.

	Aantal inzetten in 2014
<i>Reguliere inzet</i>	
Explosieven Opruimingsdienst Defensie	1998
Patiëntenvervoer	224
Search And Rescue	21
Renegade onderscheppingen ⁶⁰	7
<i>Incidentele inzet</i>	
Strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde	85
Openbare orde handhaving	19
Bijstand bij rampen en crisis	11
Steunverlening in het openbaar belang	59
Inzet in overzeese gebiedsdelen van het Koninkrijk	23

7.2 Nuclear Security Summit (Den Haag)

Ontwikkelingen

Op 24 en 25 maart 2014 is in het World Forum in Den Haag de *Nuclear Security Summit* (NSS) gehouden. Deze werd bijgewoond door 42 staatshoofden, regeringsleiders en hoogste functionarissen van internationale organisaties. Veertien

⁵⁸ Reguliere inzet is vastgelegd in convenanten, overeenkomsten of werkafspraken en wordt uitgevoerd na een bijstandsaanvraag.

⁵⁹ Incidentele inzet geschiedt op basis van de politiewet, de wet veiligheidsregio's en de ministeriële regeling militaire steunverlening openbaar belang en wordt uitgevoerd na een bijstandsaanvraag.

⁶⁰ KST 29754, nr. 60, d.d. 5 dec 2005, pagina 12: procedure bij de bestrijding van luchtvaartterrorisme.

landen waren op ministerieel niveau vertegenwoordigd en twee landen op hoog-ambtelijk niveau. Defensie stelde ten behoeve van de voorbereiding van, training en oefening voor en uitvoering van de NSS de aan de civiele autoriteiten toegezegde capaciteiten gereed en zette deze in onder civiel gezag.

Activiteiten

De grootschaligheid van de NSS in Den Haag maakte dit evenement een unieke gebeurtenis. Het was de grootste nationale veiligheidsoperatie in de geschiedenis van Nederland. Echter, in de nabije toekomst zullen er meerdere grootschalige nationale operaties worden gehouden, wellicht kleiner in omvang, maar van een zelfde aard als de NSS. Defensie speelde een belangrijke rol bij het leveren van diverse capaciteiten (middelen, mensen maar ook expertise en diensten), die onder het civiele gezag optraden. Defensie heeft als volwaardige, structurele en betrouwbare partner een belangrijke bijdrage geleverd aan het veilig verloop van de NSS. De goede samenwerking met het civiel gezag wordt bestendigd.

7.3

MH17 (Oekraïne)

Ontwikkelingen

Op donderdag 17 juli 2014 verloren 298 mannen, vrouwen en kinderen, onder wie 196 Nederlanders, hun leven als vlucht MH17 van Malaysia Airlines neerstort op Oekraïens grondgebied. Hiermee werd Nederland met een omvangrijke crisis geconfronteerd. Reactie op deze crisis was een interdepartementale aangelegenheid waarbij Defensie de civiele instanties ondersteunde bij het bergen van stoffelijke resten en bezittingen alsmede het creëren van omstandigheden waarin andere organisaties onderzoeken naar de toedracht konden uitvoeren. De rol van Defensie bestond uit beveiliging, logistieke ondersteuning (inclusief verplaatsingen) en algehele assistentie. De inzet was complex en vooral in het begin onoverzichtelijk door factoren als veiligheid, diplomatie en de geografische spreiding. Defensie trad op als operationele regisseur maar dit deed niets af aan het civiele karakter van de inzet.

Activiteiten

In de periode van 17 tot 26 juli werden meer dan tweehonderd lijkkasten met stoffelijke resten die door Oekraïense reddingswerkers waren verzameld, naar Nederland overgebracht met Nederlands en Australisch militair luchttransport. In de aansluitende periode tot 15 augustus werden in nauwe samenwerking met de OVSE enkele honderden Nederlandse, Australische en Maleise functionarissen in de Oekraïne ingezet. De strijd tussen het Oekraïense leger en de pro-Russische separatisten bemoeilijkte de toegang tot het gebied. Het lukte pas eind juli om de *crash site* te bereiken. Stoffelijke resten en persoonlijke eigendommen werden naar Nederland teruggebracht. Als gevolg van de toegenomen onveiligheid werd de toegang tot de *crash site* wederom onmogelijk en werd besloten om de meeste functionarissen terug te laten keren. Enkele functionarissen bleven achter zodat de inzet snel weer hervat zou kunnen worden indien de veiligheidssituatie dit toe zou laten. Ook in september bleek het nog niet mogelijk om de diplomatieke overeenkomst tot stand te brengen die nodig was om toegang tot de *crash site* te krijgen. Uiteindelijk lukte het halverwege oktober om wederom toegang tot de *crash site* te krijgen. Samen met de OVSE en een lokale organisatie konden stoffelijke resten, persoonlijke bezittingen en een groot aantal wrakstukken naar Nederland worden overgebracht voordat de intredende winter verdere berging onmogelijk maakte.

7.4 Vessel Protection Detachments (oostkust Afrika)

Ontwikkelingen

Op verzoek van rederijen zet Defensie sinds 2011 *Vessel Protection Detachments* (VPD's) in op Koninkrijksgevlagde koopvaardijsschepen ter bescherming van bemanning en schip tegen aanvallen door piraten nabij Somalië.⁶¹

Activiteiten

In 2014 zijn 75 aanvragen voor een VPD ontvangen. In totaal zijn 55 VPD's toegewezen. Van de aanvragen zijn er 17 later weer ingetrokken: tien aanvragen omdat de reder de financiële bijdrage te hoog vond, drie aanvragen omdat het transport niet doorging, twee aanvragen omdat men toch geen VPD wilde inzetten en twee aanvragen omdat de route werd verlegd. Drie aanvragen werden afgewezen: één aanvraag omdat deze buiten de draaiboekcriteria viel, één aanvraag omdat Defensie niet in staat was om aan de gewenste inzettermijn te voldoen en één aanvraag omdat het schip te klein was om een VPD te kunnen accommoderen.

Het aantal uitgevoerde VPD's (53 in 2014) is ten opzichte van vorig jaar licht gestegen. Het patroon in de verdeling van de redenen voor afwijzing of intrekking, is ongeveer gelijk gebleven. Alle met een VPD beveiligde transporten zijn veilig op hun bestemming aangekomen. Er was onder de reders in 2014 wederom veel waardering voor de inzet van VPD's.

7.5 Karel Doorman (westkust Afrika)

Ontwikkelingen

In de periode 6 november 2014 tot 24 januari 2015 heeft het *Joint Support Ship* Karel Doorman een bijdrage geleverd aan de internationale strijd tegen Ebola in West Afrika (resolutie 2177 van de VN-veiligheidsraad). Het *European Emergency Response Centre* van de EU coördineerde de inzet.⁶²

Het schip was tijdens de inzet nog in beheer bij de Defensie Materieel Organisatie omdat het beproevingsprogramma nog niet geheel was voltooid. Toch kon het nieuwe schip, met enkele aanpassingen in het programma, tijdig geschikt worden gemaakt voor de inzet.

Activiteiten

Het *Joint Support Ship* Karel Doorman heeft twee reizen naar West Afrika gemaakt. Hierbij werden 202 voertuigen, 132 containers en 1907 pallets met hulpgoederen naar de havens Freetown (Sierra Leone), Conakry (Guinee) en Monrovia (Liberia) getransporteerd. Het schip heeft tevens op zee het Britse bevoorradingsschip Argus van brandstof voorzien. Op de terugreis heeft het *Joint Support Ship* Karel Doorman een gepland havenbezoek aan Dakar (Senegal) uitgevoerd. Ondanks beveiligingsmaatregelen hebben drie verstekelingen zich ongemerkt toegang tot het schip kunnen verschaffen.⁶³

61 KST 30490, nr. 9, d.d. 4 sep 2008 (draaiboek bestrijding piraterij) en KST 32706, nr. 9, d.d. 15 jun 2011 (beleidskader inzet VPD).

62 KST 33625, nr. 127, d.d. 8 okt 2014 en KST 33625, nr. 130, d.d. 24 okt 2014.

63 Antwoord op kamervragen over verstekelingen aan boord van de Karel Doorman (kamervragen ingezonden d.d. 22 jan 2015, antwoord ontvangen d.d. 10 feb 2015).

7.6 **FRONTEX (buitengrenzen Schengengebied)⁶⁴**

Ontwikkelingen

De belangrijkste taak van *Frontières Extérieures* (FRONTEX) is het versterken van de bewaking van de EU buitengrenzen. FRONTEX coördineert gezamenlijke operaties op land, ter zee en in de lucht. Deze operaties staan naast de grenscontroles die de afzonderlijke landen zelf uitvoeren. Nederland levert een bijdrage aan FRONTEX en draagt daarmee bij aan de bewaking van de buitengrenzen van de EU.

Activiteiten

In 2014 is tijdens verschillende FRONTEX operaties Nederlandse marechaussee-capaciteit ingezet. Het betrof onder andere ondersteuning voor grenssurveillance, grenscontroles, het *debriefen* en *screenen* van illegale immigranten en documentenonderzoek. Deze werkzaamheden werden uitgevoerd op zowel lucht- en zeehavens als mede landgrensposten. De meeste FRONTEX operaties werden in Zuid- en Oost-Europa uitgevoerd omdat de instroom van illegale migratie vanuit deze routes het grootst was. Zwaartepunt van de Nederlandse inzet lag bij de Grieks-Turkse grens. Gedurende het gehele jaar zijn ook voer- en vaartuigen van de KMar ingezet ten behoeve van FRONTEX. Daarnaast heeft Nederland in september 2014 voor FRONTEX een kustwacht patrouillevliegtuig met bemanning ingezet vanaf het Italiaanse vliegveld Sigonella.

64 Officiële website van FRONTEX <http://www.frontex.europe.eu>.

8 Slotbeschouwing

In deze brief wordt een aantal kleinere bijdragen aan missies beschreven. Hierover is uitgebreid met uw Kamer van gedachten gewisseld tijdens het Algemeen Overleg (AO) Tussentijdse Evaluatie Operaties 2013 van 26 november 2014. Hieronder vindt u een algemene appreciatie van de kleinere bijdragen aan missies.

Deelname aan missies behoort tot de kerntaken van Defensie, ongeacht de omvang van de Nederlandse bijdrage. Het accent bij de kleinere bijdragen ligt op operaties en missies ter versterking van de veiligheidsstructuren op de Balkan (ongeveer tien functionarissen in EUFOR, EULEX, KFOR), ter bevordering van het Midden Oosten Vredesproces (ongeveer twintig functionarissen in UNTSO, UNDOF, USSC) en ter ondersteuning van de capaciteitsopbouw in Afrika en in Azië (ruim veertig functionarissen in UNMISS, EUTM Mali, EUTM Somalië, REFLECS, EUCAP NESTOR, EUMAM CAR, CMF, SSD Burundi, UNAMA). Daarnaast nemen enkele functionarissen op dit moment als waarnemer deel aan de OVSE-missie in Oekraïne. In die gevallen levert Nederland vaak belangrijke capaciteiten, zoals kwalitatief hoogwaardige trainers en stafofficieren.

Kleine bijdragen aan missies zijn onderdeel van een bredere inzet, verbonden met de prioriteiten van het Nederlandse buitenlandse beleid. Politiek-strategische redenen en banden met internationale partner(s) spelen hierbij vaak een rol. Soms zijn politieke verplichtingen leidend. Als Nederland in internationaal verband de oprichting van een bepaalde missie ondersteunt, is het logisch om ook zelf verantwoordelijkheid te nemen. In andere gevallen is een belangrijk uitgangspunt de versterking van de informatiepositie. Kleine bijdragen kunnen in deze missies voordelen hebben. Het gaat vaak om hoogwaardige bijdragen (met name kennis en expertise alsook nichecapaciteiten), het kan leiden tot het vergroten van (politieke) invloed, er kan een politiek signaal uitgaan van Nederlandse aanwezigheid en tot slot kan een bijdrage de verdere ontwikkeling van het eigen personeel bevorderen. Een financieel bescheiden investering kan derhalve groot effect hebben. Belangrijk is zeker ook dat kleine bijdragen aan missies vaak aan de preventieve zijde van de conflictcyclus zitten. Vroegtijdig ingrijpen kan erger voorkomen.

Het kabinet is voornemens kleinere bijdragen te blijven leveren. Daarbij zal, meer dan voorheen, expliciet worden gekeken naar de duur van de inzet en de mogelijkheden van meer regionale focus en clustering. Tevens zal nog explicieter worden gekeken naar aspecten als: politiek belang, bondgenootschappelijke verplichtingen, bedrijfsvoeringslast en de toegevoegde waarde van een Nederlandse bijdrage.

Bijlage 1 Juridische kaders

	Rechtsgrond	Geldig tot	Nederlandse toezegging tot
<i>Operaties</i>			
Patriot Deployment	Verzoek TUR aan NAVO	onbepaald	jan 2015
ATF-Middle East	Verzoek IRQ aan VN	onbepaald	okt 2015
Atalanta & Ocean Shield	VNVR resolutie 2184	nov 2015	dec 2015
ATF-ISAF	VNVR resolutie 2120	dec 2014	jul 2014
<i>Versterking Veiligheidsstructuren Balkan</i>			
EUFOR Althea	VNVR resolutie 2183	nov 2015	nov 2015
EULEX	VNVR resolutie 1244	onbepaald	jun 2016
KFOR	VNVR resolutie 1244	onbepaald	okt 2015
<i>Midden Oosten Vredesproces</i>			
UNTSO	VNVR resolutie 50	onbepaald	onbepaald
UNDOF	VNVR resolutie 2192	jun 2015	aug 2015
MFO	Verdrag ISR-EGY	onbepaald	apr 2015
EUBAM	Verdrag ISR-PA	onbepaald	jun 2015
USSC	Overeenkomst USA-ISR-PA	onbepaald	jan 2016
<i>Ondersteunende inzet in Afrika en Azië</i>			
UNMISS	VNVR resolutie 2187	mei 2015	feb 2016
EUTM Mali	Verzoek MLI aan EU	onbepaald	mei 2016
EUTM Somalië	Verzoek SOM aan EU	onbepaald	mrt 2015
REFLECS	Overeenkomst GBR-SYC	onbepaald	okt 2014
EUCAP NESTOR	VNVR resolutie 2184	nov 2015	dec 2015
SSD Burundi	Overeenkomst BDI-NLD	apr 2017	apr 2017
ACOTA	Overeenkomst USA-Afrikaanse landen	sep 2017	sep 2017
UNAMA	VNVR resolutie 2145	mrt 2015	dec 2015
<i>Tewerkstelling internationale hoofdkwartieren</i>			
Hoofdkwartier ISAF	VNVR resolutie 2120	dec 2014	dec 2014
Hoofdkwartier CMF	VNVR resolutie 2184	nov 2015	dec 2015
Hoofdkwartier NS2AU	Verzoek AU aan NAVO	onbepaald	onbepaald
Hoofdkwartier EUCAR	VNVR resolutie 2181	mrt 2015	mrt 2015